

AKATALPA

Ağustos 2026 - Sayı 320

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Mahir KARAYAZI

Nevzat KONŞER

BEN KUYUDAKİ YUSUF, AMA MEVSİM BAHAR

VII.

Salmadıysan suya götür ya da
Bırak n'olur atların
Adı olmasa savaşta, depremde ölenler gibi
Sadece istatistiği tamamlamıyor muyuz dün ya da
Bugün değişen bir şey yok ateşi bulamayacağız bir kez
daha
Çalamayacağız da Prometheus'tur kim bilir yapay zekâ
...
“Hepimiz öldürdük bir yerinde hayatın en yakınımızdakini”
dedim ya
Mecburduk bu da hayatta olmanın inceliği
Atılmış yavru leyleklerin hayattan anladığı neyse onun gibi
Nasıl götüreceğiz yoksa ateş olmayan cehenneme
Kendi ateşimizi
Sen atları sal lütfen kuğu
Kalabiliriz sanki bu gece de şu nar ağacının altında
İkimiz ama bin parça
Atları sal artık ısrar etme kuğu
Kralları asamayız
Sana söz kralsız bir dünya bırakacağız çocuklara
Kuzuyu yemek zorunda olan kurt da olacak
Bu dünyada
Kuzuyu kurttan sakınan ama çocukları için kesen baba da
Belki ben savaş kurbanı
Bıçak boynunda
Belki İsmail
Belki İbrahim Yusuf değilim
Belki Davut öldürmemeyi konuşan kuşlarla
Bir duvarda bir oyukta bırakmadılar
Ağlanacak bir duvar sadece ağlamak için
Duvar duvar duvar
Bombalıyorlar her yeri canlı yayında
Bilmiyorum ki kimim
İsmail, Davut, Yusuf, İbrahim
Eşyalar kalsın, atları çöz artık toparlan
Ortalık çan ezan, gecikmeyelim

REPLİK

Bazen bir su damlası
akar alnımızdan
silinir tersiyle elimizin
emektir acıdır hüzündür
alnımızdaki yangın
ki su damlası bilmez bunu!

Bazen deniz usanmadan
paylaşır kıyı ile dertlerini
ben lirik bir şiir derim buna
sen kafam şişti gidelim dersin
ve burada başlar işte
karalarla denizlerin ayrılığı
çünkü kendi kendini onarmaz kalpler
yosun tutar sığ duygularda

Bazen fikir değiştirir aşk
yeniden gelmek ister dünyaya
aynı kalpte ve aynı kişiye sunulmak için
vızır vızır öten bir sevinç böceği olup
uyumaz geceleri o uyumadan
bir yakarıştır bir acziyet bir hüznün
ruhunda bir şairin kadim sonbaharı
aşk çok sesli bir yalnızlıktır

Bazen roller değişir
Ve sıradan bir repliğe sokar hayat seni
bir figüransındır artık!

Gülçin Yağmur Akbulut, Hüseyin Alemdar, Adnan Algın, Serap Aslı Araklı, Cansu Aydın, Atnan Başkesen, Kemal Bayrakçı, Âba Müslim Çelik, Hasan Çelikkol, Sertaç Çıralı, Fazlı Çoban, Ramis Dara, İlker Sedat Dikeç, Meliha Doğuduyal, Hasan Efe, Orhan Emre, Barış Erdoğan, İbrahim Halil Ergin, Osman Serhat Erkekli, Burak Erkut, Örsan Gürkan, Aren Haşar, Nihan İşiker, Gülsüm Işıldar, Arzu Kaya, Emre Karakaya, Mahir Karayazı, Nevzat Konşer, Hüsnü Zafer Kömürcü, Eyüp Erhun Köse, Mustafa Oğuz, Seçil Oğuz, Yahya Oğuz, Emin Orhan, Fuat Oskay, Fatih Öğüt, Mine Ömer, Bahadır Özdemir, Seher Özkök, Ozan Öztepe, Mehmet Rayman, Serkan Savaşeri, Sinem Sekmen, Mustafa Seyfi, Kazım Şahin, Mevlüt Şener, Ali Şimşek, Murat Tenetoğlu, Gültekin Tezcan, İbrahim Tığ, Mehmet Akif Tutumlu, Kalender Yıldız, İsmail Güney Yılmaz.

RÜZGÂRIN ESTİĞİ YERDEN Aforizmalar- VII

Mehmet Akif TUTUMLU

1. Balonun trajedisi: Şişmedikçe balon *olamayıştı*.
2. *Kelimeler sessizliğin dokusunu asla yakalayamaz*, der psikianalist Mesud Khan, 18 Nisan 1971 tarihli günlüğünde. Bence şunu da eklemeli cümleye: *Sessizliğin son sözü söyleme ayrıcalığını da*.
3. İnsanları sevmeme hakkının ön koşulu: Daha önce onları sevmiş olmak.
4. Hep aşka bitmesin diyer bunca şiir, bunca roman, bunca şarkı, bunca film: Belki de insanlığımız bitmesin diye!
5. Yalan ve ikyüzlülük, dilbilgisindeki sert ünsüz yumuşatıcılarına benzer: Hayatı akışkan hâle getirir.
6. Her türlü cümleden taşar yaşam: Tıpkı ölüm gibi.
7. İtirazsız fikir: Susuz çiçek!
8. Kâğıda yapışan dizelerden şiir olmaz!
9. Gerçekştğinde biten büyü: Aşk.
10. Şiir ve aşk :Lirik hiçliğin iki yüzü.
11. Gerçek âşık, umutsuzluğu sükûnetten üstün tutar, Portekizli rahibe *Mariana Alcoforado* gibi.
12. Bir insan gerçek zenginliği; katılımcı, sempatik, empatik ama kişisel olmayan bir dosta sahip olması.
13. Dili kullanan varolanı söylemiş olur, oysa dili konuşmayı başaran anlatabilir kuzey masalını ve işte o zaman ona doğru ışıldamaya başlar gerçeğin varolmayan yüzü.
14. “Bugün” adlı şiirine şu dizelerle girer Cahit Sıtkı Tarancı

*Bugün masal değil,
Masaldan daha güzel, gerçek;
Bugün yeryüzünde olduğum gün!*

Masala, genel olarak edebiyat ve sanata niçin yönelir insan? Yaşanan gerçeklikten-bazen banal, monoton, acı veren- bir nebze olsa kurtulmak, arzuya hitap eden daha ideal formlara ulaşmak için değil mi? Şairimiz bu varoluşsal edimlerin tam tersini söylüyor dizelerinde: Gerçeği kurgudan üstün tutma gibi bir izlenim bırakıyor dizelerinde. Metnin semantik, yüzeysel yapısı böyle bir izlenim doğursa da şiirin bize anlatmak istediği bu değil, bana kalırsa. Dizelerde yaşama sevincini üretmek, bu hissi verebilmek okura, şairin amacı. Yaşam dediğimiz canlı, organik ve inorganik forma da duyuşsal yetilerimizle, bedensel algımızla nüfuz ettiğimizden gerçeğin gücü önem kazanıyor-masala nazaran. Diğer yandan var olmanın, yaşanan günün, anın değerini kavramak, ona hakkını verebilmek: Dizelerin derin anlam katmanlarında ışıldayan bir yaşama felsefesi.

Seher ÖZKÖK

HÜZÜN KOPUĞU

Bir hüznün koptu gözlerinden
Yaşa meyyal bir bakış
Artığını taşır manzaranın
Ağaç eğilir, kıvrılır, salınır
Bir kavak toyluğudur
Titirer durur zamanda
Titirer dudakların
Titirer gün
Dökülürverir ağzından
Gözlerinde gördüğün

Gecenin koynunun yarıldığını
Bir hançerle yeniden
Balkonlardan sarkan yalnızlık
Göge bakmayı unutuyor bazen
Yarasını görmedin ondan
Yıldızlardan kaçan göğün
İçinesin işte
Budur sendeki kördüğüm

Kırıkları batıyor aynanın diyorsun
Neden hâlâ aynaya bakıyorsun?

Cansu AYDIN

KUŞ MASALI

cadıdan cadıya anlatılacağı bir masal vardır gecelerde bilmezler, yıldız senfonisi eşliğinde bir nehir şiir: kader aynasında taç yapıklarının kırmızı ateşini o yüce gönülde bir kez gördükten sonra gülün ruhunu bülbülün kalbine bağladığı kör bağ, kendi gövdesinden kopardığı narin ama dikenli dal ve hassas kuşun cesur çiçeğe verip de tuttuğu güzel söz: tükeninceye kadar beraber uçmak, kaybolacaklarını bile bile gökyüzünün bütün renkleriyle tonlanmış aşk anıları biriktirmek yıldızlara karışırken “gazap günü” ritminde ki her şeye rağmen güzeldir ebrulî bir günbatımı uçuşunu, hatırlayabildiğince hatırlamak dağılıp toz oluncaya dek ve göremeyecek olsan bile hayal etmek “kendilik”lerin etik kristallere dönüştüğü, kimsenin sığınmak için temelleri kalın kapaklı kitaplara atılan sağlam kalelere ihtiyaç bile duymadığı huzurlu zamanları, olanın yerini olması gerekene bırakmasını, olağan gerçekliğin harikulade hakikate...

MOR ÖTESİ BİR ŞAL

seni sadece sevmekle kalmayız su damlası
sevdik mi seni kutsal mabedimiz biliriz

inkâr etmeyiz, ahımız rüzgâra karışmıştır
sevdayı hakkıyla pay etmek samurayların işi

yarı imla sarhoşuyuz, yarı imha, bağışla bizi
bir dizeye nasıl sığdırırız balmumu gözlerini

soluğu alev almış bir gövelsin buralarda
kalkıp gitsen kim sarar seni bizden başka

çölü yeşerten bir ırmağın hikâyesiyiz biz
bir ceneviz filikasında sona ermişti esaretimizi

gözleri yüzünden taşan bir peri sevmişiz
sabaha çıkmaz demişlerdi, kocaman tomurcuk

senden bize gül dalında bir şal kaldı su damlası
al bir şal olsa ne gam, sanki mor ötesiydi

MATRUŞKA AY'DAN

Kız Kalesi'ne doğru Güneş'e
el verince, on yüz baloncuk
yutar o an. Kollarını çırpa
çırpa soluk soluğa şuncağız
dalgalarla

Sayırsız mevsimler gelip geçti de
has(r)etlerin **kirp!** dey
kesilmesiyle, telaşlı bir huu
yarenler, nişan bırakma töreni
Dülger balğının gönlünü alarak
önce

Pedalını çevirirken zamanın
öz(r)ünü (p)aklasın illâki
Şiir sevgisiydi ve **turkuaz**
Renkli kapağın içinde kalp
Kitabı, yalağuz, geriye kalan
ve

Azrailden tâBut gönderiliyor
meğer ki sarı zarfla Tanrıya
Silifke'nin yoğurdu, **Göksu** nehri
Aşk! Denize maya çalmağa! Yetti
AybalaM sukız, taşçatlatan
Çiçeği

GÜL SAPIĞI

Kaçak kazılarla dolu bedenlerimiz, hayat kesin
define avcısı
O kadar yağmalanmışız o kadar eksilmişiz ki
acıyıp bir canlı yerleşti göğüs boşluğuma
-parazit konak ilişkisi-
çok ayıplı mevsim isimleri öğrettim ona
Şehir çok hücreli bir tilki sesini içine çekiyor
kırık burnuyla, ben
dökük parmaklarımı ahududuyla yapıştırmışım
yüzünde gezdiriyorum
yüzünde köpek ısırmış bir
çocuk oyunu keşfediyorum el yordamıyla

Tahttan düşürdüğümüz kralın hazine haritası mı
tenimize yapışan beyaz şeritler
Nesli tükenen hayvanların dişleri miydi yoksa
yüzünden
kerpetenle söktükleri
ki tatlı dille söküp atamayacağımı anlayınca
yutkunumda tepinen
asalak canlıyı tuttum yakasından
çektim kenara
aldım kucığıma oturttum leylekleri izlettim uzun
uzun
seni üzmemesini tembihledim
çok ayıplı mısralar ezberlettim sonra ona
ne çabuk
Ne çabuk sıkılırdı boş nasihatlerimden

Hadi toparlanalım artık yarın insan içine çıkacağız
Sen karalar doldurursun kolundaki çukurlara
benimse
patlaklarım fazla belli olmuyor sanki, Bak
kaşlarını yukarı tarayınca

Eski püskü defterlerde kurutup unuttukları
bir yudum gözyaşı çocukluk yıllarından
asi iç çekişlerinde o kadar dikenlenmişiz o kadar
tamamlanmışız ki
Gül sapığı bir su aygırı belimden koparıp
sevgilisine hediye ediyor beni

KIRK

yazın ilk gölgesinde taze ölüm kayıtları
avlude upuzun uzanan yalan
binlerle geçiyor güneşin alnından
geçtikçe çoğalan ağrısıyla hayat
açıkta eriyip gidiyor zaman.

yüzüme bakmıyorum ayna uyanık
şehir irkilmiş, haliç bulanık
hangi rüyadaysam gözüm saatte
belki lisedeyim, belki askerde
oyunbaz örtüde tekinsiz orman.

ŞAİRDE OLUŞAN YÜCELME HİSSİ

Hasan EFE

Dün teftişe giden Mülkiyeli Cemal Süreya ile önceki gün arkadaşlarıyla bir restorandaki şair Cemal Süreya aynı Cemal Süreya değildir.

Akşam evde oğluyla şakalaşan baba Cemal Süreya öncekilerin hiç biri değildir!

Peki o zaman Cemal Süreya kimdir?

Bugün bilim, bu sorunun yanıtını ararken diğer yandan başka bilimlerle; nöroloji, psikonöroloji, psikonörokimya, fizyopsikoloji, sosyopsikoloji...vb ile içleşerek yeni bir yolda hızla ilerlemektedir.

Cemal Süreya ilkin bir Mülkiye müfettişi olduğu için nöral yolları çevresindeki insanlarla o ortamın olanakları ölçüsünde işlevselleşir. Yani matematik, iktisat, işletme, yönetim, denetim... Önce reel gerçekliğin içindedir. O, denetim ve rakamların arasında olduğu için zihinsel işlevi doğrudan bir şiir arama olanağını dışlar.

Zihindeki edebiyat yolağı o an devre dışı kalmıştır.

Nöral bağlardaki öncelik matematiksel ve düşünseldir.

Önceki günkü şair Cemal Süreya'daki düşünsel gerçeklik azalarak edebiyatçı yönü işlevselleşmiştir.

Nöral bağlantılardaki alan daha da açılıp estetize olmaya başlamıştır.

Akşam evde oğluyla şakalaşıp oynayan baba Cemal Süreya ise öncekilerin hiçbiri değilse de onlardan birer parça taşımasına rağmen yepyeni bir Cemal Süreya olarak yaşamda yol almaktadır.

Burada üzerinde durduğumuz şey, *bir bütünün asıl özelliklerini belirleyen, onu meydana getiren parçaları değil, bu ayrı ayrı yerlerde duran parçaların birbirleriyle oluşturduğu etkileşimdir.*

Bu zaman diliminin ayrımları **farklılaşmış bütünlüktür.**

Bu aşamalarda dil önemlidir.

Oysa duygular da aynı dil gibidir. Bunlar çoğunlukla bilinç veya bilinçaltı bağlantısallık biliminde ayrı şeyler değildir. Bilinci sözcüklerle tanımlarken bilinçaltını sözcüklerle tanımlayamadığımız zihinsel bir evren olarak değerlendiririz.

Duyguların da bilinçaltına ait olduğunu biliyoruz.

Günümüzde **duygu** ve **his**, belirsizliklerle yüz yüze gelince öngörüle bulunup karşımızdaki zor ikilemler hakkında karar vermemiz konusunda bize yardım eder. Ruhumuzun temeli de hislerimizdir. *“İstirap, aşk veya sanatın kişiye verebileceği yücelme hissi ve bu hissi oluşturan sayısız biyolojik sürecin bazılarının anlaşılması ile insan kendisini daha iyi tanımaya başlamıştır. Karmaşık zihinsel ve duygusal mekanizmaların karşısında hayranlık duygumuz daha da artmaktadır.”* (1)

Yukarıda belirttiğimiz sanatçı (Cemal Süreya) örneğinde olduğu gibi duygu ve hislerle yaşamın önündeki zorlukları aşip alacağımız yeni kararlarla bir başka kişi olarak yolumuzu açarak **yücelme hissi** ile kendimizi daha da iyi tanırız.

Bu karmaşık zihinsel süreçte, *“doğa çevre ile organizma arasındaki her etkileşimde, ana beden başlangıç evresine ait temsillerini değiştirerek çevrenin beyinde temsillerinin oluşmasını ve uyumunu sağlar.”* (2) Böylece şair kazanmış olduğu bu yeni uyum ile yaşamdaki yeniliklere farklı çözümler getirebilir.

Örneğimiz de Attilâ İlhan'dan olsun.

“Mahur Beste

*Şenlik dağıldı bir acı yel kaldı bahçede yalnız
O mahur beste çalar Müjgan'la ben ağlarız
Gitti dostlar şölen bitti ne eski heyecan ne hız
Yalnız kederli yalnızlığımızda sıralı sırasız
O mahur beste çalar Müjgan'la ben ağlarız.”* (3)

Attilâ İlhan'ın *Mahur Beste*'sinden alıntıladığımız ilk bölümünde şair, ülkemizdeki 70'li yılların karanlığındaki yaşamı (Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idam edildiği 6 Mayıs 1972), yani çevresi ile kendisi arasındaki yoğun duygu ve hisleri dizelerle yansıtarak *beynindeki temsilin oluşum ve uyumunu sağlar.*

Burada yaşamının *önceki yıllarına ait temsilleri de değişmiş olarak bize yansıtır.*

Bu duygu yoğunluğuyla oluşan üzüntü ve acının şairdeki **yücelme hissi** ile biyolojik süreç onu, kendi içine çekerek karmaşık duygusal ve zihinsel işleyişlerle farklı bir kişi yapmıştır.

“O mahur beste çalar Müjgan'la ben ağlarız” dizesi, *zihinsel işleyişin, biyolojik bir etkiyle içleşmesidir.* Yani bu acılar karşısında kendini tutamayarak ağlamaya (biyolojik) başlamıştır şair. Farsça bir sözcük olan *Müjgan* burada kirpik (nesnel) anlamındadır. Çevresel etki ise yine Farsça sözcük olan *mahur* klasik Türk müziğinde bir makamdır.

Bütünsel olarak baktığımızda çevre koşulları, yaşam ortamı, biyolojik ve fizyolojik durum; aşk, sevinç, acı, coşku, üzüntü ve keder gibi duygularla beliren karmaşık yaşamışlıklar şairdeki yücelme hissinin yolunu açar.

Onu başka bir insan yapar.

Ve şair böylece kendini daha iyi tanır!

Bir örnek de Cemal Süreya'dan

“Nehirler Boyunca Kadınlar Gördüm

*Porsuk nehrinin geçtiği kadınlar
Hepsine yüzer kere rastladım en azdan
Umutsuz sevdalara tutulmak onlarda
Bozkıra doğru seyrele seyrele yaşamak
onlarda
Verdi mi adama her şeyini verirler
Ben gördüm ne gördümse kadınlarda
Porsuk nehrinin geçtiği “* (4)

Bu bölümü Attilâ İlhan'dan örneklediğimiz açılım gibi ele aldığımızda, aynı yücelme hissinin Cemal Süreya'da da oluştuğunu sezebiliriz.

Alıntılar:

1. Antonio Damasio, Decartes'in Yanılgısı, sf. xiv, Odtü Yay.4. Bas. Eylül 2025 Ankara
2. Agy, sf.xv
3. Attilâ İlhan, Tutuklunun Günlüğü, İş Bankası Yay., 2024 İstanbul
4. www.siiir.gen.tr

Yararlanılan Kaynaklar

1. Antonio Damasio, Decartes'in Yanılgısı, sf. xiv, Odtü Yay.4. Bas. Eylül 2025 Ankara
2. Türker Kılıç, Nasıl Daha İyi Bir Yaşam Kurarız
3. Bertrand Russell, Sorgulayan Denemeler, çev., Nermin Arık, Tübitak Yay.19. bas., Mayıs 2005 Ankara

Ozan ÖZTEPE

DERİMİN ALTINDAKİLER, ÜSTÜNDEKİLER

bir şey alacağımdan değil
sırf kokusunu duyumsamak için
girdim kırk yıl sonra
kunduranın
tütünün
yünün...
Allahverdi pasajı'na

seyiren göz, çıtlayan kemik
havı dökülü ceketiyile terzi semih
yorgun bir reno gibi
dolaniyor avluda

yanıbaşında çaycı ali
bir elinde bağlaması diğerinde tüten tepsi
ondan bu hal-i pür melali

bildim bileli koyu sohbetle gölgesiyle
osuruğu cinli berber sami
berdevam sövüp saymaya
gelip geçene
ana avrat sinsile sülale

sığanlar... sığmayanlar
basık tavanlı
loş pasaja
karıştıkça kokusu
kenefin ve kefenin
sökün ediyor anılarım
bir bir

yedi yaşını mı arıyor herkes?

Murat TENETOĞLU

AMBER

r. 'ye...

1. reçineye büründüm, amber diye göründüm.
2. içimde çiçekler var, bir katil yaratamazsın benden.
3. fosillere ağıt yakan ağıtçıyım amberin tinsel ağacında.
4. mumya zannettiğin, sarı bir muhafızdır geçmişi koruyan.
5. tüterken kehribar tütsüsü asla şeytandan bahsetme.
6. tütünümün dumanıyla kovuldu tespihimin terk ettikleri.
7. miskli kokunu takı gibi taktım mistik korkularıma.
8. votkamdaki kehribar tanesinde memelerinin mevzilenişi.
9. kaskatı kesildim huzurunda ey kolayca kırılan kontes!

Mevlüt ŞENER

BOŞ KABUK

Ahmet Telli'ye

Ayrılıyor kaynağına kavuşan
Endemik sözcüklerim hepinizden

Geri kalan her şey boş kabuk
Benden utanç duymayan kefenimin dışında

Değiş desem değişir misiniz
Sıkıntıyı kuşlarla
İhtiyarlığı çocuklarla

Ben acımın kendisiyim
Direncimin ve şiirimden kendisi

Saygıdeğer yorgunluk
Kimse yarışamaz seninle
Ocakların yanı başında
Çıtırdayan dikenlerinle

Giriyorum tanrının yumurtasına
Vedalaştığım kim varsa
Filizleniyorum kollarında

Babamın gözleriyle silahlanıyorum
Anılar ellerimde yanıyor
İniyorum eski aynalardan
Mezarıma çekilip
Bir halk gibi gülüyorum çiçeklerime

Bahadır ÖZDEMİR

İLÂN-I HÜRRİYET

şehir bir lanettir mehtaplı suya
kavisli sahilin ötelerinden
ikiye bölünmüş kanlı bir aya
hiç şüphe etmeden tutulmuşsun sen

bense hep macera anlatıyorum
duvarlara sinmiş onlarca göze
halbuki kafese mahkûm bir kuşum
sesimdeki yangın dönüşmüş köze

elbette mutluluk taşımıyoruz
eşkâli uğursuz loş izbelere
o kaba tavırlar ve kinci temmuz
sürüklemiş bizi bu kör kadere

en büyük korkundu bana bağlanmak
bekle bak gece bir sela olacak

OSMAN SERHAT ERKEKLİ'YE GÜZELLEME YA DA GÜNLÜK*’ÜN 13 GÜNÜ

Hüseyin ALEMDAR

1/ 19 Haziran

Osman Serhat Erkekli’nin doğduğu gün bir gün önceydi. Bu sayfaları açtığımda karşıma ilk çıkan, 1955 Ankara’sına fırlatılmış o çocuk oluyor: Güngör Bey ile Nebahat Hanım’ın evladı, Özgür’ün şair ağabeyi... Galatasaray Lisesi’nin o afili koridorlarından gövdesinin sızısıyla erkenden koparılışını okuyorum bu satırlarda. Kalbi ilk çılgılığını 1970’te bir şiirle basmış kâğıda, ilk kitabını 1973’te savurmuş dünyaya. Modern şiirimizin o tekinsiz, en saf, en lekesiz damarı ellerimin arasında duruyor şimdi adı: *Günlük*.

2/ 20 Haziran

Sayfaları çeviriyorum; *Ürperişler*’in ilk izleri, *Yerler ve Göklere Dair*’in keskin sınırları çıkıyor karşıma. Sonra Sevil Avşar’la omuz omuza verip yazdıkları *Son Şiirler*’in o kederli tortusu bulaşıyor parmaklarıma. Masamda açık duran bu *Günlük*, öyle alelade bir hatıra defteri değil. Şizofreninin pençesinde, KOAH’ın o daracık nefes labirentlerinde, mutlak bir yalnızlığın ortasında verilmiş haysiyetli bir varoluş savaşının her satırı kanla mühürlenmiş canlı şahididir bu kitap.

3/ 21 Haziran

Osman Abi zihninin uçurum kenarlarından aşağıya nasıl baktığını hiç saklamadan, şizofrenisini ve ruhunu ezen o kurşunu ağırlıkları bir bir itiraf etmiş bu sayfalarda. Fakat delilik fırtınasının tam ortasında, el yazısıyla kaya gibi sert bir manifesto bırakmış tarihe: “*Ben şizofren olduğum halde psikopatolojik sanat üretmedim.*” Bu cümlemin altını iki kere çizdim bugün. O, hastalığını hiçbir zaman bir şiir malzemesi, ucuz bir vitrin yapmadı. Zihnindeki gürültünün dinmesini, kelimelerin derviş sabrıyla durulmasını beklediğini okuyorum bu satırlardan.

4/ 22 Haziran

Onun gözünde dünya neymiş, sayfaların arasından sessizce fısıldıyor bana: Çocukların ve köşeli dikdörtgenlerin elinde bir oyuncak... İnsanlığın o buz gibi cam ekranlara hapsedilmesine hırçın bir öfke duymuş, her notta bu öfkenin kokusu var. Şu sitemini okurken içim sızladı: “*Bana grip geçirdiler, ben de başkasına geçirdim. Keşke şiir de salgın hastalık gibi olsaydı.*” Sevgili şiirkızım Serap Aslı Araklı bu satırların altını benden önce çizmiş meğer. Eğer herkes onun o eşsiz tanımıyla “aynı kandan” olabilseydi, egoizm denen o çirkin ur dillerimizden tamamen silinecekti, bunu görmüş yazarken.

5/ 23 Haziran

Yok oluşun o keskin sınır hatlarında gezinirken bile omurgasından tek bir santim feda etmediğini belgeliyor bu günlük. Hayat arkadaşı Sevil Avşar’ın o muazzam sözünü okuyorum sayfanın kenarında: “*Her delinin kendi Tanrısı vardır ve o Tanrı onu kollar, gözetir.*” Sevil’in metnin aralarına bıraktığı diğer derin izler de sarsıyor insanı: “*Kendi hayatlarına hükmedemeyenler başkasına yardımcı olamaz*” ve “*Cenaze törenleri ölümler için değil, geride kalanlar içindir.*”

Bu *Günlük*, Osman Serhat-Sevil Avşar hüznü, içtenliği. Biz kitaba dahil olanlar, bu satırların başında nöbetteyiz.

6/ 24 Haziran

Günlüğü okudukça, 70’lerin, 80’lerin ve 90’ların o kaypak edebi kamelyasının maskesinin nasıl düştüğünü görüyorsunuz. Attilâ İlhan’ın ona tütünden ve kadehten uzak durması ne tembihlerken aslında onun adına “yaşamadığını” yazması ne yaman bir çelişki... Ya Cemal Süreya’ya ne demeli? *Sevda*

Sözleri’ni derlerken gelip Osman Abi’nin yaralı hafızasına akıl danışması edebi bağlarının nişanesi olarak sayfalarda duruyor. Süreya, “*Uçurumda Açan Çiçek*” ve “*Taşırın Damla*”yı ilk onun kulaklarına üfleyip sormuş: “*Anlaşıyor mu?*” Osman Abi’nin o başlık için fırlattığı “*Aşk satar*” lafı, dostluğun en samimi, en çıplak vesikası olarak günlüğe kazanmış.

7/ 25 Haziran

Yazı kardeşlerine karşı terazisini hep dengede tuttuğunu satır aralarından anlıyorum; adil ve giyotin kadar keskindir o. Enis Batur için düştüğü o not ne kadar isabetli ve yerinde: “*Saygım var ama sanki bu millet için yazmadı, batılı ve modern kaldı.*” Kardeşi Özgür’ün Mimar Sinan’daki 17 yıllık dökülen alın terinin “sosyal tedbirler” kılıfıyla hiç edilmesini de öfkeyle kaydetmiş.

8/ 26 Haziran

Küçük İskender’in o kapkara, haklı tespiti bir sayfada öylece asılı kalmış: “*Siz şiirdiniz, biz ancak hikâyeyiz.*” Öyleydi; Osman Serhat Erkekli ömrü şiirin ta kendisi olan bir adamdır, okudukça daha çok inanıyorum ona ve *Günlük*’üne. Beni, Ozan Öztepe’yi, Hüseyin Avni Cinozoğlu’nu, Murat Karacan’ı, Yeprem Türk’ü ve Erkan Kara’yı o fırtınalı denizlerde sığındığı limanlar olarak anmış, günlük okurken günlük tutma mutluluğu bu olsa gerek.

9/ 27 Haziran

Mürekkebin rengi değişiyor, notlarının arasına ansızın, zamansız bir mayıs sızıyor, gözlerimle görüyorum: “*Bugün 5 Mayıs, boğazın Anadolu yakasındayım. Erguvanları izlemek... Hıdırellez’de tuhaf bir durgunluk ve aynı zamanda bir kabarma var içimde.*” Minibüste *Aslı Gibidir* kitabının şairi Aslı’ya rastlayışını, akıp giden durakları karalamış sayfaya. Ve Sevil’in o amansız şeker hastalığı karşısında çaresizce kurduğu, ciğerime iğne gibi batan o cümleyi not düşmüş: “*Yemesem de ağlıyorum, yesem de ağlıyorum.*”

10/ 28 Haziran

Sayfaları çevirdikçe zamanın büküldüğünü hissediyorum. Zaman da bükülür ve ağlar eğer günlük tutuyorsanız. Bütün günler birer serap gibi artık onun için; “*Duvardaki o rakamlar olmasa zamanın akıp gittiğini fark edemeyeceğiz, dünya duracak*” diye yazmış. Gözlerinin önünde yavaş yavaş çocuklaşan anne ve babasının halini kavrayamadığını itiraf ediyor kâğıda.

11/ 29 Haziran

Dünyayı kahkaha değil gözyaşı açıklar sözü Sevil Avşar’a ait olsa da Osman Serhat’ı açıklar. Uykuya nasıl dalındığını hatırlamıyorum. Ölüm de öyle mi? “*Belki de unutmak için ölüyoruz.*” diye yazmış, o amansız sancının biteceği son saati gözleyerek.

12/ 30 Haziran

Her günlük kitabı bir yerde oksijen tüpü hele bir de KOAH iseniz. Metafizik ve otobiyografik şiirlerle kendini ele veren Osman Serhat bilinçaltında ölüm yok der gibi 1109** maddeden melun sıra dışı bu günlükte, günlük tutma hazzı verdi bana.

13/ 1 Temmuz

Defterin sonuna geliyorum. Temmuz’un bu ilk gününde, evrende yuvarlağın o mutlak egemenliğine inanan yaralı, gururlu bir entelektüelin yazgısıyla baş başayım. Tanrı’da tekrar yok elimdeki günlükte de.

**Günlük, Osman Serhat Erkekli, Artshop, Haziran 2026, 232 s.*

***Bu Günlük’teki yazıların tümü Ramis Dara yönetiminde çıkmakta olan Akatalpa’da 2013-2026 yılları arasında yayımlanmıştır.*

SIR BİLDİKLERİN

şiiirin beklentisi bir aşktan nedir sizce
eşikten aşamayanların topuk yılgınlığından ibaret
dediler bana da yüz çevirdim
dur bak gök de var her coğrafyada
sınır diye çizdiklerimizden mi mürekkep dedim
dünya için ve sizce nedendir bir insanın varlığı

şimdi ben bu çerçevenin duvarda izi miyim
askı ipinin sardığı çivinin pası mı
et miyim tuz mu ya da su mu
bir poz gibi mi girmeliyim kadraja
bir engebe ya da obruk mu olmalıyım rotada
parmaklarınla sınıdığın pabucun ucu olurum
olmasına da bir şiiirin içine sığmam aşk dedin mi

dedin işte ve bitti söz onca haz ve yaz
ve kaç kış geçti bir bilsen bir yağsam sağanak olarak
sızsam taşsam ve aşsam o eşikten de
diğer yanıma yanağıma bir şamar patlasam
dur bak gök de var ve yıldızlar ve sır bildiklerin

buldum işte bıçağımın kör yanını lâl yarımı
şiiirin tünediği bilmem kaç dikişlik yarayı
kanaması geçmiş ya da gecikmiş olsa ne yazar
şair diye adı çıkmış aşkı anlatanın
kabuğunu kaldırıp buldum işte o mısrayı

SİNTROPİ

gövde
yokluğun yerçekiminde
çimleniyor çatlakta
akıyor özsu kor

yeryüzü eksik zaman
baştan dokuyor kendini
döngü örünüyor

yıldız tortu
toprağın gözeneklerinde
kuyruğunu yutan geometri

taşın hafızası
mayaya çağırıyor izi

rüzgâr ağırlığından kurtuluyor
kök bedenle
soluk harfle düğümleniyor
ajun
esrik tınılarla

ten. toz. lif.

BEYAZ PELİKANLAR ÖLÜMSÜZ MERHAMET KANATLARI

dünyayı kucağında sallayan sevginin
derilerini soydular
takvimler vahşet logosu
büydük, dişleriniz kaldı göğümde
mor yapraklı irisler tanık
çatır çatır kırılan sabahlara

hayat,
kokusu çalınan kupkuru bir dal
Filistin'de uzun eteklerini
savaş yıkıntılarından toplar...

yirmi birinci yüzyıla gömülen kentlerin
avuçları havada kaldı
dualarıydı yaşamak...
altın varaklı dozerlerle kırıldı ekran
katliam,
evlerde konuk! aklınız kan koktu tanıklığa
susmak geçti içinizden
bulvara koşmak geçti
füzeleri kartonla değiştirmek belki
katilin elini bükmek
ya da acıların gözlerini oymak

herkes bir şey düşündü
o, tam vaktinde açtı
güneşin sabrı sabaha kadardı

dağlarımdan geçti kuduran savaşın elleri
bombardımanda vurulan masallar
tarih sayfasından koparılan halk

beyaz pelikanlar kanatları ölü çocuklar
yollar uzun ağıt
iyilik yara bere içinde sularda

protez bacaklı barış
beyaz pelikanları hatırla!
ölümsüz merhamet kanatları

aşka koca bir nazar taşı ada
yarınlar zeytin dallarında allanır pullanır
Akdeniz kuş olur
kıyılara konar düş olur
beyaz pelikanlar Ayluga'da umut şakırdar
ölümsüz merhamet kanatları

Gönyeli, Mart 2026

* **Ayluga**, Mağusa'da bulunan, uluslararası öneme sahip ekosistemlerden biridir. Göçmen kuşların uğrak yeri olan tarihi ve doğal bir **sulak alanıdır**.

GÖLGESİZ KALMIŞ BİR ŞAİRDEN NOTLAR: OSMAN SERHAT ERKEKLİ’NİN “GÜNLÜK”Ü ÜZERİNE

Serap Aslı ARAKLI

Modern Türk şiirinin marjinal ama bir o kadar da saf damarlarından biridir Osman Serhat Erkekli. 18 Haziran 1955 Ankara doğumlu olan, askeri hâkim avukat Güngör Erkekli ile ressam Nebahat Erkekli’nin oğlu, tiyatro öğretmeni Özgür Erkekli’nin ağabeyi olan şair, Galatasaray Lisesi koridorlarından sağlık nedeniyle erken ayrılrsa da edebiyatın o ağır işçiliğinden asla kopmamıştır. İlk şiirini 1970’te, ilk kitabını ise 1973’te yayımlayan; *Ürperişler*, *Yerler ve Göklere Dair*; Sevil Avşar’la birlikte kaleme aldığı *Son Şiirler* ve aforizmalarıyla tanınan Erkekli’nin *Günlük* adıyla okura ulaşan eseri, sadece bir sanatçının gündelik notları değil. Bu eser; şizofreniyle, KOAH’la, yalnızlıkla ve ölümün gölgesiyle örülmüş sarsıcı bir varoluş mücadelesinin, içtenlikle tutulmuş bir tutanağıdır.

Erkekli, notlarında açık yüreklilikle şizofreniyle, obsesyonla ve zihinsel yorgunluklarla boğuştuğunu itiraf ederken çok önemli bir şerh düşer: “*Ben şizofren olduğum halde psikopatolojik sanat üretmedim.*” Bu cümle, kitabın ve şairin estetik anlayışının anahtarıdır. O, hastalığını bir şiirleme unsuru ya da bir üslup kılıfı olarak kullanmaz. Zihnindeki fırtınaların durulmasını beklerken, herkesin aynı kandan (aynı bilinç düzeyinde) olması halinde egoizmin sözcüklerden silineceğini müjdelir. Kendisindeki bu şizofrenik merakları, sadece beyin enerjisini boşaltma arzusu olarak görür. Onun gözünde dünya, çocukların ve dikkörtgenlerin oyuncusudur. İnsani ilişkilerin ekranla sınırlı kalmasına öfkelenir; “*Bana grip geçirdiler, ben de başkasına geçirdim. Keşke şiir de salgın hastalık gibi olsaydı*” diyerek sanata dair çocuksu bir saflık özlemi duyar. Kayboluşun sınırlarında gezerken bile haysiyetli bir duruşu vardır. Hayat arkadaşı Sevil Avşar’ın o muazzam tespitiyle, “*Her delinin kendi Tanrısı vardır ve o Tanrı onu kollar, gözetir.*” Yine Avşar’ın “*Kendi hayatlarına hükmedemeyenler başkasına yardımcı olamaz*” ve “*Cenaze törenleri ölümler için değil, geride kalanlar içindir*” sözleri günlükün felsefi zeminini derinleştirir.

Bu günlük, aynı zamanda 70’lerin, 80’lerin 90’ların edebiyat ortamının ve şairin edebi akrabalıklarının sarsıcı bir haritasıdır. Attilâ İlhan’ın ona sigara ve içkiden uzak durmasını söylerken aslında “yaşamadığını” yazması ya da Cemal Süreya’nın *Sevda Sözleri* kitabının toplu şiirlerini hazırlarken ona danışması yaşam tutanağı niteliğindedir. Süreya, “Uçurumda Açan Çiçek” ve “Taşırın Damla” şiirlerini ilk ona okutup “*Taşırın Damla ile neyi kastediyorum, anlaşıyor mu?*” diye sormuştur. Erkekli’nin “*Sevda Sözleri*” isim tercihi için soru sorulduğunda “*Aşk satar*” demesi, edebi dostluğun ironik ve samimi bir vesikasıdır. Çağdaşlarına karşı son derece adil ve keskin olan Erkekli, Enis Batur için “*Saygım var ama sanki bu millet için yazmadı, batılı ve modern kaldı*” derken; Tarık Buğra’nın *Dünyanın En Pis Sokağı* eserine selam çakar, Aykut Nasip Kelebek’in *Bana Hayran Olsana* kitabından dostluklarından bahseder. Edebiyat dünyasının vefasızlığına da kırgındır; yetmişinde Necati Tosuner’in, sekseninde Mustafa Öneş’in neler yaptığını kimsenin merak etmediğinden dem vurur. Kardeşi Özgür Erkekli’nin Mimar Sinan Üniversitesi’ndeki 17 yıllık emeğinin “sosyal tedbirler” gerekçesiyle hiçe sayılmasını kayda geçirir.

Küçük İskender’in söylediği “*Siz şiirdiniz, biz ancak hikâyeyiz*” sözü ise Erkekli’nin hayatının şiirle ne kadar özdeşleştiğinin kanıtıdır. Hüseyin Alemdar, Ozan Öztepe, Hüseyin Avni Cinozoğlu, Murat Karacan, Yeprem Türk ve Erkan Kara gibi isimleri edebi anlamda nefes aldığı limanlar olarak anar. Hüseyin Alemdar’ın kitap bastırmayı dert etmeyen dervişane tavrını, Ozan Öztepe’nin doktora tezine vakit ayırma çabasını ve Yeprem Türk’ün o üretken, fikir dolu denemelerini büyük bir takdirle niteler.

Erkekli’nin günlükü baştan sona bir “geç kalmışlık” ve “erken gitme” hissiyle doludur. 52 yaşında ancak düzenli bir maaşa kavuşan, ilk kadın arkadaşı 47 yaşında olan bu geç kalmış adam, ölüm karşısında çocuksu bir hayrete sahiptir. “*Uykuya nasıl dalındığını hatırlamıyorum. Ölüm de öyle mi?*” diye sorar. Necatigil’in “*Sokağa çıkmak eksilmek yarı yarıya*” sözünü şimdi daha iyi anlar. Necmi Selamet’ten ödünç aldığı “*Taşları kıskanıyorum, ben öleceğim onlar kalacak*” hissi tüm satırlara sinmiştir. “*Belki bu yüzden ölüyoruz, unutmak için ölüyoruz. Ölünce mutluluk olmayacak ama mutsuzluk da olmayacak*” derken acının biteceği anı bekler. “Cam olmasa idi suyun tadını bu kadar alamazdık” gibi berrak bir estetik düşünürken, kalbindeki “Türk çaydanlığı” imgesiyle geçmişte kendisini ülkücülerin gazabından koruyan o rütbeleri, çocukluk anılarını, 35 kilo olup sokaklarda gezdiği o eski günleri yad eder. Erkan Kara’nın “*Virüsten korktuğumuz kadar Allah’tan korkmadık*” sözünü andığı notlarında, babasının rüyalarında hâlâ ölmediğini ve evden kaçtığını görerek sayıklar: “*Delirdim ve yalnız kaldım, yalnız kaldım ve delirdim. Annem, babam öldü, gölgemin arkadaşı kalmadı evde... Ölme yalnız, ölme. Kışa hazır değiliz.*”

Osman Serhat Erkekli, *Günlük*’te bize parlak, süslü cümleler vaat etmez. O, “*Ölüm bütün çivilerin yerinden çıkmasıdır*” ya da Hulki Aktunç’tan ödünç aldığı “*Evrende insan insanın külüdür*” sözleriyle kendi dünyasının yıkımını ve insanın insana bıraktığı o son tortuyu rapor eder. Erkek şizofrenlerin pantolonlarını bir zırh gibi göğüslerine kadar çekişindeki trajediyi gören, “*Mezarda hafif ruhlara toprak ağır gelmez*” diyerek ruhun Tanrı’nın sesi olduğuna inanan bir şairin içsel metinleridir bu kitap. “*Bazı şairler hatırlanmak için erken ölüyor*” derken belki de kendi ölümsüzlüğünün kehanetini fısıldar. Bu günlük; gölgesinden başka arkadaşı kalmadığını düşünen, evrende yuvarlağın egemenliğine inanan yaralı bir entelektüel zihni tanımak ve Türk edebiyatının en hüznü, en çıplak ve en samimi metinlerinden birine tanıklık etmek isteyen herkes için benzersiz bir edebi vesikadır. Yer yer içinde dizeler de barındıran *Günlük* Osman Serhat Erkekli’nin dönüp dönüp tekrar okunacak oylumlu ve doyurucu bir kitabı. Günlükler devam etsin, günlük tutan şairler ölmez.

Çıktı!

Günlük

Osman Serhat Erkekli

günlük

Artshop Yayıncılık, İstanbul, 2026

Mehmet RAYMAN

HABERSİZ

dünyanın sırtına yapışmış
gözlerinden kayan bir damla su
baharın gelişi yazından olur
elimin çizgilerine düşen insanları
hiç unutmamıştım ektiğim tohumu
benden daha tutkun çıktı
safınazın kızı defne

gözümde kaçan saman tozu
sıkı bir yumruğum dünyasındayım
baharı beklerken kar yağar üstüme
karşısı birbirinden yüksek dağlar
daha bir haber gelmedi güneşten
kışlayı geçiyor siperin gölgesi

gün saymaktan öte
iyice yaklaşıyoruz dikili taş
bastırılmış bacaların tütün
iğne deliğinden çıkıyor
bizimle hiç konuşmadan geçti
yolunu değiştiren şehir hanım
meşe dalında kurutmuş çamaşırı
hep izine basıyor kara keçi

Ali ŞİMŞEK

HAYIR

hiçbir yerde olmayan ıssız bir bekleyiş bu
unutkan suların aktığı yataklarda yüzümüzün kovukları
tahtından indirilmiş
her şeye sevinen çocukların kadife parlayışları gibiydi
çamaşırları sallayan meltem rüzgârları

kılık değiştiriyorum içimde kaç zamandır
düşünür gibi dikiliyorum mesela
geniş salonlara açılan pencereler gibi
oysa bir eşya gibi kıpırdadı yüzüm ellerimi acıtarak
dağların kıyılarına baktığım zaman
istasyon aynalarında şarkılar uzanırdı masmavi
bulutlar sığ bir nehir gibi geçerken
evler çıkardı karşımıza
insan kendine nasıl kalırsa
öyleydi işte
bir kuşak gibi çözüldü bütün nehirler

şimdi biz yüzümüzü hep gülerken hayal ediyoruz
elimizde eski bir yarından başka ne kaldı
ıslanmış yara bantlarının boşluğu kadardı her şey
boyası ufalanmış renkli duvar kağıtlarında

diyorum ki
bu bir mutluluk arayışı mıdır
hayır
hayır

Mustafa SEYFİ

SİGARA İÇMEYEN ŞAİRLER BANDOSU

şu karşıda göremediğim kıyı kıbrıs'tır belki
ağzımda sonsuz bir tütün yorgunluğu
gün tepemde barbut oynar
kulağıma bulaşır inceden bir keman sesi

yüzümü nostalji tüccarı bir şiire yatırdım
sabahtan havalandırıp toparladım içimin kerpiç odalarını
bir beyaz yastık, ay gibi oyalı yüzü
yeni yıkanmıştır muhakkak, rüyama geçer kokusu

nasıl anlaşılır bittiği bir şölenin
bak, rum kızları türküler deriyor günahsız bahçelerden
sevinç yenik bir militandır, daha girişmemiştir kavgaya
yalnızlık allah'a değil, gecenin beşine mahsus

derdikleri türkülere kimse pasaport sormasın rum kızlarının
ve sınır teline takılsın bin yıllık anonim bir öfke
buruşturup atarak cebimde kararmış paketi
adımı sigara içmeyen şairler bandosu'na yazdıracağım
ben de

ay'ı izlerken bulundum, uykusuz ve yorgundum
ay bir çocuk, ay bir baba, ay bir anne
üşür gibi bulutları çekmiş üzerine
bir melodram kırıklığı ile seyreltirim gülüşümü

ünlem işaretiyle şımartılmış bir düşmanlığı elinden tutup
gezdireceğim baharın taze ot kokularında
vurulacağımı bilsem de sınıra kadar bando ile gidip
yine gül uzatacağım rum kızlarına

Orhan EMRE

ESKİ SÖZCÜKLER

bahçelerden geçtim

yorgun sesleri kırlangıçların
gölgesi düşer bir kiraz sapı sabaha

her an önceki andan daha yorgun

parçalanmış begonvil yaprakları çok fazladır
içimin kıyılarına düşen
karıncalar: insanların korkunç kalabalığı

çiçeklere çok baktım işte bu yüzden
nar ağacının gövdesine
o son rüzgârla gelen ihtimaller

bir çekirge gibi duvardan duvara çarparak
uzaklaşıyordu eski sözcükler

insan kendini kaç kez kanatır

NIHİL

Fuat OSKAY

"Ol" diye komut aldı. Portakal yarıldı, benlik göründü. Kozmosta kaos böyle başladı.

Portakal ve Nihil üzerine kurulu kitap; doğum, beden, dönüşüm, yıkım, çağrı, boşluk, eksiklik, arayış, içsel kapı, yoğun varoluş kırılması, travma, hafıza, çürüme, zaman ve kimlik ayrışması içeren bir şiir evreni oluşturuyor.

Varlık sahasına çıkan benlik, bütün kaygı, korku, acı, sancı, kaos ve kritiğini beraberinde getiriyor. Bizzat var olmanın kendisi bütün bunların sebebi oluyor. İnsanlık ailesinin sertüveni bu.

Bir büyük boşlukta debeleniyor insan. Çok vasıtalar denedi tutunmak için bugüne dek. Ancak kurtulduğu yok. Nerden baksan Nihil.

Farkındalık geliştirmek veya yüzleşmek. Bir reçete sunmadı insana. Bir yaranın katmanından bir başka yaraya açılıyor kapılar. Portakal kat kat.

Nihil.

Bir ses. Bir eşik. Bir çağrı. İçsel bir boşluk.

İmha gücü. Yok eden sistem. Ve aynı zamanda tanımlayan varlık Nihil.

Boşluk.

Bir eksiklik değil yalnızca. Bir yüzey. Bir tutunma alanı.

Yara için bir kabuktan söz etmiyor şair, bir çözüm sunmuyor. Aksine her durakta yeniden yaranın kendisiyle yüzleştiriyor.

Yarılması portakalın, bir yaradır. Doğum, çocukluk, anne, baba, coğrafya... yalnızlık, yokluk, eksiklik, ölüm, özlem, arayış, olmamışlık, boşluk.

Hepsi yara bunların.

Travma.

"yara; bir el saçına değse
oğul gitmez
kalmazmış babasıyla

"içme" diye bir bağırış
Belki kinle
belki şefkatle

yalnız kalmazdı adam
derken

açılırdı elleri Nihil'in
baba ve oğlu
dedenin mezarına sokardı

kapanırdı kalpler
sırta basardı çareler...

öğrenemedin
yaşamı yaşamla deşmeyi

bir masada açılmış sırlar ve yaralar
"portakal" dersem çık,
demiyorum
uyan."

Evet şair yaşamı yaşamla deşiyor.

"hangi yöne yuvarlansan kör bulut."

"...nerede dursan kırık çerçevesi ruhunun

perdeler tam sır
mekân gece

ne sussan karanlık
ne konuşsan karanlıktı."

Çağın karakteri de bu yaraya ayrı bir tuz döküyor:

"...kolların yoruldu
daha yüz metrede
çün çağ hızlıydı
kalbin yok."

Ayrılma, ayrışma sadece insanlar üzerinden değil; zamanın kendisinde de kopuş var.

Üç

"uyandığında akşamdı
üç kişiydiniz
boşluğa yapışık

biri başını arıyordu
olmamıştı turuncusunu
görmeye

diğeri kemiriyordu
et, kemik,
ilik

sen, o ve zaman
çıkiyordunuz
birbirinizden."

Portakal, var oluşun sancılarını bir döngü halinde yeniden kendi içine çekiyor. Portakal içinde portakal. Varlık ile yokluk birbirini boğuyor. Boşluk.

Ne kadar anlamsız ve boşluk içinde iç çekişse de, hastane kayıtlarında şizofrenik tanı ile cinnet atakları geçirip intiharın eşiğine gelse de umudun kapısında Nihil için bir aralık bırakıyor şair:

"... acın tuza iniyor
üşüyeceksin
vazgeçmeyi hak edene dek
sus ama unutma
denizle birlikte büyümeyen çocukların kaderidir
iyileşeceksin."

Şiirlerin tümü birlikte okunduğunda portakal, Kurucu'nun poetik çizgisini de doğuruyor: Varoluşu doğrudan tartışmıyor şair. Yara, sır, rüya, uyku, korku, ölüm, yaşam, hatıra, boşluk, kapı, çocukluk, gölge, eksik gibi kavramlara portakal, çekmece, masa, perde, pencere, defter, tay, tabut, tuz, duvar, saat, hap, reçete gibi nesneler üzerinden psikolojik ve varoluşsal anlamlar kazandırıyor; açıklamadan çok çağrışımlarla ilerleyen bir söyleyiş dili oluşturuyor. →

**KARADENİZ'DE BATAN GEMİLER
DEĞİL**

hava kırk iki derece
bir ağustos günü
karadeniz dağlarını düşünüyorsun
ova ve yaylalarını
ve ankara ayazını bile özlüyorsun

tepeliklerde kadınlar
şimdi çapa yapar
-uykusunda- fındık toplar
onlardır havayı serinleten
elleriyle kazdıkları göğü
yağmur bulutlarıyla bezeyen
onlardır omuzlarında umut yüklü

ben samsun'da bir sahilde yürür
o kadınları düşünürüm
annemi özler ninemi yâd ederim
üstüm başımdan bir ırmak
karadeniz'in kara sularına karışır
kaybolurum

Nihil'de her kelime olması gerektiği kadar ve yerli yerinde.
Tek fazlalık yok. Dil ekonomisi çok iyi.

Dikkatimi çokça cezbeden ve şaire üslubunda fark yarattıran bir başka husus ise şiirin fiil, zarf ve nesneden oluşması. Dizelerde sıfat kullanımına hiç rastlamadım desem yeridir.

Eserin en karakteristik özelliği şu bana göre; şiirler tek tek okunmuyor, birbirini yeniden yazıyor. Şiirde çok güçlü üç damar var:

*) Hafıza= mekân

Ev, bahçe, klinik, oda, pencere, masa, hastane... Yer değil bunlar sadece, zihnin evren kurmaya yönelik çalışma biçimi olarak kullanılıyor.

*) Kimlik=parçalanma

Benliğin sabit olmadığını, sürekli bölündüğünü, kendini tamamlayamadığını ifade ediyor. Bunu şair, kitapta portakal imgesi üzerinden işliyor.

*) Dil= Yara açma aracı

Şiirler açıklamıyor; daha çok bozuyor. Söz dizimi kırılıyor, anlam tamamlanmıyor, imgeler sırt sırta biniyor.

Bu üçlü, Kurucu'nun şiiri hakkında bize şunu söylüyor:

Duygu anlatmıyor şiirler, bir bilinç hali üretiyor. Bir zihin atmosferi oluşturuyor. Daha çok aklın sağduyusuyla yazıyor şair.

İmgeler her şiirde farklı bir anlam kazanıyor ama birbirini çağırıyor.

Metafor kurmayı değil, metaforu kırmayı amaçlayan bütünlüklü bir kompozisyon üreten çok özgün bir üslup.

**YAKALAMIŞTIM SANKİ BİR AN
KALBİNİ**

Güneşle taranan balkonlar
Çamaşırların arasında saklanan yaz kokusu
Terliklerini arayan aceleci sabahlar
Uyanan yüzünde sabah güneşinin
Altın tebessümü
Yakalamıştım sanki bir an kalbini

Bahçeler uykuda, sarmaşıklar donmuş
Duvarların nefesi soğuk
Dudaklar yarım bırakır çoğu şeyi
Bir şarkı eksik bir tebessüm yorgun
Sen konuştukça kelimelere geçen
Kumral yorgunluğun

Konuşan taşlar, homurdanan merdivenler
Birbirini tekrar eden kilit sesleri
Her adımımız yerinden sökülen bir sokak lambası
Bizi izleyen zaman
Eğilip kalkmayan bir kefen gibi
Sokak boyunca sürükleniyor
Hanı yakalamıştık hayatı
İnsanın kendine varması ne zor, ne uzak

Sabahın yıldızları öldürmesi gibi bir şey sevgilim
Unutulmaz sandığımız her şeyi
Birer birer siliyor kalbimizden

BİR GÖK DOLUSU BULUT

Büyüdüm de ne oldu
Ne göğe erdi başım
Ne tika basa doldu cebim

Çocuktum
Güler oynar eğlenirdim
Sonsuz oyun alanımdı
Dünya

Çiçekte arı
Denizde balık
Gökte buluttum

Şimdi uykusuz geceler
Dört yan duvar, duvar
Boğar insanı kutu daireler
Sabaha kaç var

Elimden gelse
Demir atsam çocukluk limanına
Her sabah anne her akşam baba

Sürgün edilmiş müebbediz hepimiz
Bilmeyiz ne zaman kesilir biletimiz

HAYDAR ERGÜLEN'E DAİR

Osman Serhat ERKEKLİ

Haydar Ergülen 1958 doğumlu. Eskişehirli. 1978 sonbaharında bir gün, Kadıköydeki kahvelerden birinde, muhtemelen Elif kıraathanesinde, Eray Canberk, Afşar Timuçinle beraber çıkardıkları “Felsefe Defteri” adlı dergide şiirlerini yayımladıkları ‘bir gençten’ söz edip, beğeneceksin, demişti. Galiba iki veya üç şiirdi. Çok iyilerdi. Bu çok başarılı bir çıkış anlamına gelir. Şiirimizde o yıllarda bir tıkanma vardı. Ergülen o tıkanmayı açtı ve aştı. Henüz yirmi yaşındaydı. Daha önce ODTÜ’deki yıllarında hikaye yazmış; şiire sonra başlamış. Ve sanırım öğrenciliğinde de Mehmet Taner’in Ankara’daki Tan Yayınevinde çalışmış. 1999’da Yalova depremzedeleri için Turgay Kantürk’ün organize ettiği bir şiir okuma gecesinde, Kadıköy Barış Manço Kültür Merkezinde onu Enver Ercan tanıştırmış; kendisine “yazı yazarak dağıtmayın; sadece şiir yazın; çok iyi bir şairsiniz,” demiştim. Ama denemeleri de çok iyidir. Radikal gazetesinde ve Vatan gazetesi sanat sayfasında benim için iki yazı yazdı, iki ayrı gazete yazısında da bahsetti. Çok övdü, mahcup oldum. Haydar Ergülen’i doksanlı yılların sonu, ikibinli yılların başındaki modadan, imge salatasından etkilenecek tenkid etmiştim. Şiirlerinde ‘salata’ olmamasına karşın yoğun imge ağırlığı ve mısra deformasyonu vardı. Ayrıca, ‘Necatigil ödülüne katılmak için oturdum kırk şiir yazdım.’ gibi bir röportaj cümlesine rastlamış, tepki duymuştum. Bu cümlesi bende arada sırada olsa da masabaşı çalışması yaptığı kanaatini uyandırmıştı. Bu günümüzde olağan karşılanıyor ama ben sadece ilhamla yazan biri olarak tepki duymuştum. Benden sekiz yıl sonra başlayan Ergülen küçük İskender ile beraber çok iyidir. İkibinli yılların başlarında çıkardığı iki ciltlik “Nar” adlı toplu şiirleri mühim bir şiir toplamıdır. Onu , küçük İskender’i ve beni Yapı Kredi gibi büyük yayınevleri kendi çevrelerinden uzak tutmuşlardır. Tuhaftır. Haydar Ergülen’i geç de olsa selamlıyorum.

5 Temmuz 2026

Çıktı!

Enformasyon Devrimi Fakat

Sevil Avşar

deneme

Artshop Yayıncılık, İstanbul, 2026

İbrahim TİĞ

EĞRETİ BİR CEMRE DÜŞTÜ YÜZÜME

bütün gece seni yağdım, sözcüklerini
incittiğin bir ömrün penceresinden
her yol öyküsüdür uzun ayrılıkların
ağrıların bendendir ağırdan alıyor gece
biriktirdiğim evler bedenimden daha çıplak

sözün iki tecrit, ebruli bir gökyüzü
yutuyor zamanı, girdap bir ağırlık
dağınık gövden kaç oğul büyütür

işte gidiyorum metruk bir aşka sürgün
geceye soyunurken akşam
bırakıp kimliğimi ortasında bir yangının
yaşadıklarımız bir kitabın ortasında kalsın
konuşmalı geriye kalandan

ne çok sen birikmişti içimde ne çok
kalp ağrısı, tükeniş törenlerine yakalandım
kırk kış hüküm giyer kapısını
ceket evde, kimlik devlette
yangın coğrafyası çocuklara ağıt
çiçekleriyle kapanıyor bir devir

her aşkın konuk sevicisi oldum hep
yasadışı yaşamaktı sevimlerin ortasında
sonra eğreti bir cemre düştü yüzüme
herkes kendi ömrünün artığını yaşar
oysa üzülmünce iyileşen yaralar vardır
bırak gitsin giden gelmeyi bildiği gibi

metruk bir aşkın sürgünüdür ömür
biraz da şerha!

Aren HAŞAR

ANLAYIŞ KAYBI

her yanı şehvetten saldırı altında
kibriyle saldırıyı kuşatmaya döndürüp
dokunulmadık hiçbir yeri kalmayınca
açtıkça açıyor kendini

kibrinden kibrini soyup üzerine tevazuyu giydireyorlar
ve giderek kaybediyor anlayışını
kaybettikçe her şeyi olduğu gibi görüyor
şehvet olduğu gibi şehvet
saldırı olduğu gibi saldırı oluyor

yaşama ona saldıranlarla bir yerden bakabiliyor artık
baktıkça tevazuyla örtünüyor
örtündükçe öfkesini büyütüyor

artık yeter ölçüde küçüldüğünden
şimdi ona saldıran herkesi
en az şehvetince öldürecek

MAT

Uzun zaman sonra serdim yatağımı
Üzerimde bir ağırlık
Nedense durmadan kendime batıyordum
Yamalı kalbime yeni bir terzi aradım
Beni sarhoş eden tanrıya sordum
Elma dersem çıkar mı çocukluğum?

Hayata kiminle başlamıştım
Donuktu aklım bilemedim
Sokağın neresinde duracaktım
Herkesin beklediği yerde
Usulca yanaştım kendime
Hangi sözcüktü altında kaldığım?

Açıldı son sayfa herkes orada sandım
Karardı gözüm
Ayırdım seni kendime
Bozuk bir şiveydi dünya
Durmadan sayıkladım

Gülsüm IŞILDAR

İÇİMİN TUĞLALARI

Erimiş renklerden damlayan hüznün
çitilerken yokluğunu
akşamın kanayan alnı tutuşturuyor
sardunyaların ufkunu...

Islak sabahlar çektiğim deniz
üşüyen anlamlar giydiriyor esrik titremelere
sevişmeyi rüzgâra öğretirken ot,
mermerin damarlarına aşk yürütüyor yontu...

Hangi şiirin ortasından düştü
ağızındaki orman yarası
oyarak ağacın kalbini
sahibini arayan
çığlığı kopardı dudağımdan...

Okşama beni, ters yüz ettim dikenlerimi,
yüzünü dolaştırdığım sokaklarda
çürüyor zamanın kilitli dişleri ve
içimin tuğlalarını, upuzun delen bir kurşun
gelip, gelip, vururken usumu
belleğimin cebinden sarkan intiharım,
tutuşturuyor ruhumu...

Çekil git yöremden
hiçbir şey sormadan
sana veriyorum gözlerini,
açlığını düşün dudaklarının
doyumsuz tuzlarına denizlerin...

KANLI NİLÜFER

Rengini suya katan bir nilüfer yaprağında
Asılı kalmış yıllar
Nice kirli yüzden kaçmıştır bilinmez
Ahtan besili, kudret darası
Taş kesilen yazgı
Zerre kıpırdamaksızın dikili durur
Ağta tebelleş hüznü, buruk mevsimde

Çürüdükçe yüzü, bozulur haslet
Halbuki tenhaya çekilmek sırası
Döker zehri içi saçılınca
Belirir o toyluk aldanışı
Uğruna yazılan dizeleri yol etse de
Heybet zannı hep hakir görülür
Kurur çeşmeler; ağzında çoban ıslığı

Uzakları yakın eden asil gövdeler
Sararken diken, öf demeyen yiğit görülmüş mü
Derdini dert sayan ehline varılmış mı
Nicedir azapla sulh edilen savaş
Esaretindeki tebessümle oyalanır
Teni terk ederse ancak, ruh gerçeğe uzanır

Yardan öncesini hiç saydığı günleri
Hesaba çekmekten geçeli nicedir
Bu yol daha başında çift başlıdır
Kör gözü açmaya kim cesaret etmiştir

Ey ahvalimi şerle kirleten hevesliler
Böyle çekip gitmek hangi soy huyudur
Gürleyen gökler titrese de şayet
Sele karışan taneler toprağı bulur
Türlü kavgalardan acımaz da can
Tek bir bıçak sırtına inince kahrolur

Çıktı!

*İnsan Toprağı Ağaç Yaprığı İle
(Bursa Bitkilerine Maniler)*

Ramis Dara

mani - inceleme

Klaros Yayınları, Ankara, Haziran 2026

Emin ORHAN

Boğucu bir ileti yığımı.
Dayanamayıp telefonun bildirimlerini kapatınca iki gün rahat edebildim.

İki gün az değil.

1986'da Zafer Çarşısı'ndaki Toplum Kitapevi'nden aldığım Akşit Göktürk'ün *Sözün Ötesi –Yazılar* adlı kitabını yeni baştan okumaya koyuldum.

O yıllarda dilin bu kadar yalın, duru ve akıcı olduğu ayırt edememiştim.

Kayıp giden sözcükler, tümceler, paragraf ve yazılır.

Bir de Ataç'ın dil ile ilgili yazıları...

Ancak bu yaşta farkına vararak okudum.

İçim açıldı.

Artık telefona uyarı gelmiyor diye sevinirken sms'den bir ileti, " Ne yapıyorsun ya! Adamı çıldırdırsın sen. Bizden habersiz bir şeyler mi karıştırıyorsun oralarda..." diyerek uzayıp gidiyor.

Oğlan benim sosyal medyanın açılmadığını, iletilere bakmadığını fark edince endişelenmiş. Başıma bir iş mi geldi! diye de korkmuş.

Bir sözcükle, yanıtladım iletisini, "İyiymi!"

Telefonları açmadığını bildiği için pinpiriklenip yine yazmış, "Ne haltlar karıştırıyorsun..."

O baba, ben oğulum sanki!

Elimdeki kitapları bırakıp eski bir kağıt parçasına tükenmez kalemle önce taslak yazdım. Sonra da temize çekerek fotoğraflayıp gönderdim oğlana,

"Benim güzel babacığım, oğlun Emin için kaygılanmışsın. Haklısın. Ortam iyi değil. Her baba çocuğu; oğlu, kızı için endişelenir. Senin de oğlun Emin için aynı kaygıları taşımanı anlaşılır buluyorum.

Sen merak etme sevgili babacığım, bu temmuz sıcaklarında oturup kitap okumaya başladım. Yıllar önce farkına varamadığım o güzel deneme kitaplarının içine dalmak çok iyi geldi bana. Bu nedenle gelen bütün iletileri engelleyip kendi dünyama dalınca biraz insan olduğumu anladım.

Sanıyorum bu yaz böyle geçecek. Sevgili babacığım, sen nasıl olsa tatildesin, gezip eğlenmene bak.

Oğlun Emin !"

Bir saat sonra bir ileti daha,

"Baba ya, senin ne yaptığını anlayamadım! "

Tek bir tümceyle yanıtlayıp sms ile gönderdim, "Günümüzde çocuklar baba, babalar çocuk oldu artık!"

İleti akımı kesildi.

Rahat ettim derken, teyzemin kızı, bu adam telefonlara çıkmıyor, nasıl olsa iletileri bir şekilde okuyordur diye e-posta göndermiş zor anlaşılır bir dille dört gün önce. Durup dururken pek arayıp sormazdı ama üstelik bir e-posta!

Okuma yazması da pek yok!

Merakla açtım,

" Emin gardeşim, Allahın selamını gönderiyorum. Biz iyiyiz. Ne olsun yaz günü tarla bahçe işe. Arpa buzey orak zamanı. Elalem makineyle giroyo. Bizim orla (oralar) yamaçlık, yüksek, dağlık bayırlık olduğundan orak tırpanla alıyoruz başakları.

Gardeşim emin, yaz günü sen zaten buraları özleyip geliyon, senden bir şey istirham edecem. Bu deyeze gızın tılayı gırmazsın. İsteğim şu. Sizin angaralarda (Ankaralarda) tıyleri parlak geçi (Keçi) olurmuş, bi zahmet gelirkene şöyle orta

YANLIŞ ZAMAN YOLCULARI

Akşamlarımın
uykusuz ırmakları
özenle yetiştirdiğim
çiçeklerimi
dalgalarının
önüne katarak
hangi denize
koşturuyorsunuz?

Sonsuza
aldığım bileti
kaybederim korkusuyla
sabırla beklemiştim
yanlış zaman
peronunda

Rengini
gökten alan
bir uçuruma
sevdalandığımı
nereden bilebilirdim

Bir sest belki de
kilitsiz kapı
gönlümün
makassız bahçıvanı
siyah bir gül dikti
kalbimin ortasına
akşamın kuşları
yuvaya döndü
ıssız gölgemle
baş başa kaldım

boylusundan birini alıp geliverirsen çok sevincem. Ümmet aben otobosun (otobüs) bagacında da gelir dedi. sen para yönünden heç tasalanma. Ne tutarsa ver. Gelince sana öderim. Allana emanet ol gardeşim emin.

Seni seven tılay abılan "

Önce anlayamadım. Tekrar okudum, beynim durdu sanki!
Ne bu ya, biz hangi çağda yaşıyoruz!

Ben, yani uzun yıllar Ankara'da yaşayan Egeli Emin Orhan, buradan bir tiftik keçisi bulacak, onu alıp Ankara Terminaline getirip, otobüsün bagajında memleketteki teyzesinin kızı Tülay Ablacığına verecek!"

Cebi kapattım. Pencereyi ardına kadar açıp on dakika dinlendim.

Sehpanın üstünde az önce bitirdiğim Akşit Göktürk'ün "Sözün Ötesi" kitabımı tekrar aldım elime...

Balkona çıkıp yüksek sesle kitabın adını üç kez okudum; "Sözün Ötesi, Sözün Ötesi, Sözün Ötesi..."

İçeri geçip uzandım...

Gözlerimin önünden onlarca, yüzlerce, binlerce tiftik keçisi bizim oralara doğru gidiyorlar!

ÜÇ CAN ERİĞİ

incirin ısıltısı
narın coşkusuyla bana aydınlıktan bahset
annemin ağladığı yerde daralan hayat
kırılan kalbimin hakkı var
radyoda uzayıp duran anıların gölgeli sesleri
ne hikmetse hep kırmızı ışıktaki
tuz serperken kirpiklerime
yazıysa yazı
turaysa tura
bile isteye içimi açtım
babamın gençlik fotoğrafı gibi cesurca
uygulanmayan yasalar gibi yorgunum
ve yine bir şair şiirinden önce öldü
işte tam da bu dilsiz zamanda
zaman buğulandırırken yüzleri zamanla
çocukların inadı
düzlüğün kararlılığıyla
bana aydınlıktan bahset
üç can eriğinin hakkı var
boynu kırılmış dalda

Eyüp Erhun KÖSE**DELİRMEMİŞTİ GÖZLERİM**

seni odanın en feci yerine koydular
bir tabut olarak koydular/delirmemişti gözlerim
ben bir yarayı bıçak olarak gördüm kaburgaların üstünde
alıp kaçabilirdim bileklerimi kesmek için

en akşamsız yerine koydular, ışıkların dibi görünüyordu
komşu çocukları kâğıttan uçak, oyunlar oynanıyordu
seni göklere uğurlamak yaralarına iyi gelebilirdi
çocukluğun gelirdi belki seni omuzlara çıkarmak için
okul önlüğünde duran ve o hiç çıkmayan leke gelirdi aklıma
sıralara gülen bir yüz olarak çizirdim kalbimi

üç gün aç karnına öylece koydular
uzaktan gelenler oldu, eşarplı teyzeler, utangaç amcalar
yaşlı bir adam inatla bir leğeni satıyordu kalabalıklara
bembeyaz yüzümde parçalanmış bir heykel satılıyordu
ben ellerini seviyordum sen bir kedinin başını okşarken
içimde dağılan ne varsa bir duvar saati olarak düştü aramıza
kimseler yoktu, enkazın başı boştu
bizi alıp kör karanlık ormanlara götürdüler

seninle hiçbir çukura varamadık
göğsündeki saate baktılar/odanın ortasında dinelmiştin
delirmemişti gözlerim/senin gözlerinle dünyama baktılar
ben yalnız bir köpek gibi sustum/ilk defa küçüldüm
ağlarken

delirmemişti gözlerim, kanadık
yaralarımız benzeyemedi hiçbir yaraya

YELKOVAN

hayatı sever gibi sevmişlerdi
sonra soğudular
hayattan soğur gibi
adam bekâr karısı dul
güne merhaba derken akşam
ayrıldılar

adamın göğsünde
yaralı bir kalp
kadının kucagında bulut
neden rüzgâr doğuya

çocukluk ülkesinden
yorgun dönmüştü adam
kadın o ülkeyi hiç tanımadı
soldu taşlıbayır'da bir gül
mevsimler boyu

yıllar sonra karşılaştılar
ayrıldıkları yerde
adam yenilmiş kadın sevimli
yeniden tanıştılar
iki yabancı gibi

denizler kalktı limandan
yeşil gözlerde kayboldu adam
içinde keder bileğinde yelkovan
şehre merhaba derken akşam
iki dost gibi vedalaştılar

sapanbağlar'da bir sevdalinka
hatıradır sancak'tan
ayrıldıkça kavuşan
birleştikçe dağılan
yalnızlık coğrafyası kalbimize

Hasan ÇELİKKOL**HAFIZA KAYBI**

Zaman kırıldı
Eşitsizlik denkleminde çözümü olmayan taraftayım
Kurtulmak için hafıza kaybı gerekli

İnsan kendi karanlığında unutamıyor
Tanıdık bütün sesler yabancı
Pencereye konan kuşlardan öğreniyorum bunu

İçimde bir eksiklik var, her gün
Hücre gibi hücreye girerken buluyorum kendimi
Anlıyorum ki
Sessizlik yalnızca kelebeklere mahsus

HİLMİ YAVUZ'LA “RÜYA ŞİİRLERİ” KİTABI VE POETİKA ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Fatih ÖĞÜT

Fatih Öğüt: Hilmi Yavuz şiirini, imgesel zenginliği ve semantik derinliğiyle tanıdık. Şiiri yazmak kadar şiiri tanımak noktasında, sarsıcı bir üslubunuz var. Bu vesileyle sizin gibi büyük bir şairle bu söyleşi gerçekleştirmekten duyduğum mutluluğu ifade etmek isterim. Sizce şiiri, tüm yazınsal türler arasında kişisel ve değerli kılan nedir?

Hilmi Yavuz: Teşekkür Ediyorum. Şiiri, ‘kişisel’ kılan, onun Dil değil de Söz oluşudur. Saussure’dan bu yana bilineni yineleyeyim: Dil geneldir, yani, gündelik konuşma bağlamında genel... Söz ise, o dilin özel kullanımıdır. Bu özel kullanım, kısaca Söz, iletişim dili’nden, metaforik söyleme geçişle mümkün olur.

Fatih Öğüt: “Rüya Şiirleri”nde; mitoloji, felsefe, teoloji hatta Türk müziği ile ilgili göndermeler içeren pek çok şiir bulunuyor. Bu tercihlerinizin, okurun şiir yolculuğunda izlemesi gereken imgesel ipuçları olduğunu söyleyebilir miyiz?

Hilmi Yavuz: Elbette! Sözüünü ettiğiniz kapalı göndermeler, şiirlerin alt-metin söyleminin ya da Riffaterre gibi söylersem, ‘matris’inin ne olduğunun bilinmesine yol gösteren im’lerdir. Okur, yol’u bu im’leri keşfederek yürümelidir.

Fatih Öğüt: “Rüya ve Ev” şiirini, Furûğ Ferruhzade’ye ithaf ediyorsunuz. Furûğ, şiiriyle olduğu kadar yaşam serüveniyle de dikkat çeken bir şair. Sizce şairin biyografisi büyük şiirin oluşmasında belirleyici etmen olabilir mi? Acılarla sıkıntılarla büyük travmalarla geçirilen bir ömrün, şiire etkisi nedir? Başka türlü de sorulm, konfor sanatı boğar mı?

Hilmi Yavuz: Furûğ’u ve onun şiirlerini Celâl Hosrovsahi’nin Onat’la [Kutlar] olan yakın dostluğu aracılığı ile tanıdık: Onun yaşamöyküsünü de biliyoruz elbet. Ama ben, her zaman söylediğim gibi, ‘metin merkezli okuma’dan ya da ‘metnin niyeti’nden [intentio operis] yola çıkmaktan yana oldum. Bana göre, Furûğ’un şiirleri, yaşamöyküsüne atıfta bulunduklarından dolayı değil [şüphesiz, bazıları, ‘yaşamöyküsü merkezli ‘okuma’yı ya da ‘yazarın niyeti’ni [intentio auctoris] referans alarak metni yorumlayabilirler!] ama onlar, metne gömülmüş olan söz’ün ‘g/iz’ ler dolayısıyla kıymetlidirler...

‘Konfor, sanatı boğar’ kuralı genelleştirilemez. Bu, yanlış anlaşılmış bir romantizmin maluliyetidir. Bana göre, tam tersine asıl zihinsel konfor ‘şairler acı çekmeli’ diye düşünmenin kolaycı rahatlığıdır.

Fatih Öğüt: Hilmi Yavuz şiirinin seçkin okuru önceleyen kapalı bir şiir olduğunu söyleyebilir miyiz?

Hilmi Yavuz: Hiç şüphesiz öyle! Ben, sadece kendi şiirim için değil genel olarak tüm sanatların elitist olduğu kanısındayım.

Fatih Öğüt: “Rüya ve Aşk” şiiri, kitabınızın ilk şiiri ve gerçekten muhteşem bir dizeyle başlıyor: “Yüzünde dâimâ bir rüya izi;” Sanki kitapla çıkılacak yolculuğun manifestosu... Bu ifadenin sizdeki karşılığını öğrenmek isteriz.

İlker Sedat DİKEÇ

KIRIK GÖLGELİ GÖKKUŞAĞI

Şiirlerle örtün üstümü
Sizin şiirlerinizle
Başucumda ağaçlarım
Ve memleketimin toprağı

Kırık gölgeli gökkuşağı altında
Ağlayın, ağıtlar yakın adıma
Beni anın tanınmadık yüzlere
Kulak verin havaya, suya, böceğe

Şiirlerle örtün üstümü
Sizin yazdığınız şiirlerle
Üşümem hiç korkmaym
Maviye boyamıştım
öyle kalsın gökyüzü
Giderken mevsimler değişmesin
Sonbahar yağmuru yaz güneşi özlesin

Hilmi Yavuz: Evet. ‘rüya izi’ kitaptaki tüm şiirlerde ‘iz’lensin’ istedim. Ama elbette bu ‘iz’ ‘aşk’ın sevgilinin yüzünde bir ‘fırtına ve meltem’i olarak, eşzamanlı yaşadığını da göstereyim istedim.

Fatih Öğüt: Sizce modern zamanlar, şiirselliği umursuyor mu yoksa gittikçe ondan uzaklaşan bir yazınla mı karşı karşıyayız? Edebiyatsız edebiyat mümkün mü?

Hilmi Yavuz: Edebiyat alanında düzyazının hâkimiyeti, şiiri, onun ‘olmazsa olmaz’ı olan Lirikmi ötelemeye; onu, geçmişte olduğu gibi yeniden düzyazının cezaevi’ne atmaya niyetleniyor. Şairler, buna rağmen direnmeye, ‘lirik getto’larında, tıpkı bir gemi kazasından her nasılsa sağ kalmış kazazedeler gibi, sığındıkları o ada’da var olmaya devam edeceklerdir....

Şiirsiz edebiyatın mümkün olduğunu düşünenler, onun artık ‘edebiyat’ olmayacağını farkında olmayanlardır.

Fatih Öğüt: Şiirinizde daima geleneksel şiirin izlerini buluyoruz. Düz yazılarınızda ve sizinle yapılan söyleşilerde Divan Edebiyatı mazmunlarının zenginliğinden, bu zenginliğin çağdaş şiire taşınması lüzumundan bahsediyorsunuz. Gelenekten yola çıkan çağdaş şiirin söylemini tüketme tehlikesi yok mu?

Hilmi Yavuz: Hayır, ama sadece bir koşulla: Gelenekle birlikte modern olan’ı da temellük ederek! Ayrıca, gelenek, tüketilen bir meta da değildir. Divan şiirimizden edinip yeniden üretebileceğimiz o kadar çok şey var ki...

Bu söyleşi için çok teşekkür ederim.

Fatih Öğüt: Bize zamanınızı ayırarak çok kıymetli düşüncelerinizden yararlanma imkânı sunduğunuz için ben teşekkür ediyorum. Sağlıkla kalınız...

Ağustos 2025

Yahya OĞUZ

ÖZLEMLER DENİZİ

Oturmuş, suyun akışını seyrediyor
Ayakları ak köpükler içinde
Parıltısı suyu aşıyor zarifçe
Ah zamanlar zamanlar
Bir bütün sanırdım kendimi
Ömrüm ne kadar da yol almış
Dipdiri kalbimin ötesinde

Tutmuş bir çiçekle söyleşiyor
Sanki masallar âleminde
Büyüsü çekiştiriyor kalbimden
Ah zamanlar zamanlar
Yurdum sanırdım kalbimi
Gözümün ferî nasıl uyanır
Kupkuru gerçekler ülkesinde

Çığırtnan gülüşünden habersiz
Bir taş atıyor coşkun nehre
Bilmiyor su sıçrattığını kalbime
Ah anlaşılma zamanlar
Ne çok güvenirdim aklıma
Nedendir bu dalgınlığım
Bu farazi özlemler denizinde

İbrahim Halil ERGİN

YAZ GÜNLERİ

Kocamış bir yılın kızgın öfkesidir
uzun bekleyişlerin, terli gömleklerin
ve geceye özlemin gözcüsüdür.

Güneşin ağzı yanık kokar
kerpiç evlerin damlarında güvercin susuzluğu
bir tas suya hasret beklemektedir.

Toplanmayı bekler buğday başakları
suskun yaz günleri haziranın
ağır adımlarını seyretmektedir.

Haziran 2026, Batman.

Adnan ALGIN

SUS

çocukların cehenneminden çıkardım dilimi
üstünde barut lekesi
sus dedi annem — musalla taşı kadar beyazdı sesi
led'ler yanıp söndü: şimdi mutlu ol!
ağzımdaki gülle baktım stanbul'a
avucumda eridi horoz şekeri
kan, çocukken öğrenilen ilk kelimeydi

Örsan GÜRKAN

ERTESİ

gökyüzüne çizdiğim dünyaları elma ağaçlarından
topluyorum
daha dünkü yıldızları birleştirerek çözdüğüm bulmaca
bugün yeniden masamda şimdi
bir yıldız arıyorum başucumda
sokak kedisi gibi kur yapan
ama nerede
bir akşam yapsam şimdi
her bir şey düşündüğümde karşımda olsa
ölüm bile -haydi dans
yürüyen konuşan acıkan rakamlar bile
bir'den atlayıp iki ile arkadaş olmak
üç ile savaşmak dört ile sevişmek
beş ile hiç tanışmamış olmak
bunca rahatlık bunca koşuşturmaca
bulmaca buldurmaca
çözerim yıldızlar göz kırpınca
ertesî yıl ansızın aklımda
çözdüğümü sandığım düğüm
bir bakmışım koynumda
kollarımda boynumda
ve hep tersten

Burak ERKUT

KIRKLAR TEKKESİ

İnen uçakların seslerini işitmedik
Gri gökyüzünden piste doğru pike yapan
O dev kuşları gördük sadece
Tarlaların yeşilini kaçırdık
Sarı tonlarıyla selamlayabildik baharı

Biçilen taze ot kokusu
Kıyam eden hacılar
Yüzlerinden eksiltmedikleri tebessümleri gördük

Tekkeden uzaklaştıkça vahşileşen doğa
Hâlâ sıcağa direnen sarıpatatyalar
Dolgunlaşan başaklar gördük

Sessizlik bir boşluk değil
Her şey başaklar kadar dolgun olduğundan
İnen uçakların seslerini işitmedik

Nihan IŞIKER

NEFESİMİ SAKLADIM

Belki de insan yeryüzünden uzaklaşınca
Anlar gerçek gökyüzünün genişliğini...

FAZLASIYLA KİŞİSEL BİR SİNEMA YAZISI

Gültekin TEZCAN

Yıl 1997. 11 yaşımdayım. Cine5, bir sene önce, Türkiye Futbol Ligi yayın ihalesini kazanmış ve maçların yayın hakkını elde etmişti. Babam da sıkı bir Galatasaraylı ve futbol takipçisi olarak o sezonun başında Cine5'e üye olmuş ve maçları salonunun en rahat koltuğundan izleme imkanına sahip ayrıcalıklı kesime dahil etmişti bizi. Ben de futbolu izlemeyi, oynamayı çok seviyordum elbette ve bu durumdan inanılmaz mutluydum. Çünkü o zamana kadar, gittiğim kahvelerde, onlarca küfür ve sigara dumanı arasında izlemeye çalışıyordum küçük ekranlardan akmak zorunda kalan görüntüyü.

Kanalı izlememizi sağlayacak olan decoderin evimize girdiği ilk günü unutamam. Bana başka bir maceranın kapısını araladığı için unutamam aslında. Sinema ile yıllardır süregelen maceranın ilk kıvılcımının çakıldığı gündü o gün.

Decoderi televizyona bağlayıp kartını taktıktan sonra o ana kadar karıncalı görüntü sunan kanalın görüntüsünün düzelmesini nasıl heyecanla beklediğimi anımsıyorum. Kart takılmış ve kanal açılmıştı. Büyü gibiydi. Ben bir büyüye kapılmış gibiydim. Çocuk aklımla o güne kadar ulaşamadığım bir hazineye kavuşmuş gibiydim sanki.

İlk heyecanı biraz olsun atıp ekrana daha dikkatli bakınca upuzun bir çölün ortasında ilerleyen kırmızı bir jeep gördüm. Üstünde birkaç valizle birlikte yol alan bir jeep. Ve içinde o valizlerin sahibi bir karı-koca. Usul usul yollarında giderlerken araç arızalanıyor. O sırada yanlarına yanaşan tırdan bir yardım teklifi geliyor. Esas Oğlan eşini tıra bindirip- neden eşini yalnız gönderdiğini şimdi bile mantıklı bir zemine oturtamıyorum- yardım için gönderiyor. Sonrası ise biraz malum. Adam bozulan aracı bir şekilde çalıştırıyor ve eşine yetişmek için yol almaya başlıyor. Ancak ne kadar arasa da, hatta yolda yardım teklif eden tıra rastlamasına da rağmen eşini bulamıyor. Olaylar bu durum etrafında gayet gizemli ve aksiyon dolu bir şekilde devam ediyor.

Film, izleyenlerin rahatlıkla tahmin edeceği üzere başrolünde Kurt Russell'ın oynadığı Tuzak (Breakdown) adlı film. İşte, futbol amacıyla evimize aldığımız o kanalda rastladığım bu ilk film, o yaşta içime sinema aşkını düşüren filmidir aynı zamanda. Sonrası ise, kapıldığım sinema büyüsunün artarak devam ettiği günler. Kanalın her ay abonelerine gönderdiği dergideki film tanıtım sayfalarını döne döne okumalarım, film görsellerine hayranlıkla bakıp filmlerin yayın tarihlerini ayrı ayrı not etmelerim. İzlediğim filmleri ay içinde tekrar tekrar seyretme fasıllarım. Çocukluğumu ikiye ayırarak olursam Cine5 öncesi ve Cine5 sonrası olarak ayırabilirim rahatlıkla.

Ben sinema ateşine bu denli düşmüşken film yapımcıları, senaristler, yönetmenler de boş durmayarak bu ateşi harlamaya devam ediyorlardı elbette. Bahsettiğim gibi sene 1997 idi ve sinemalar, Titanic'in peşinden sürüklediği milyonlarca insanla dolup taşıyordu. Ve nasıl olduysa film Silifke'de, Türkiye'deki tüm salonlarla aynı anda gösterime girmişti. Ya dağıtım konusunda bir el rahatlığı söz konusuydu ya da o zamanki belediye inisiyatif alıp filmi Silifke'ye getirmişti. Nedeni ne olursa olsun ben inanılmaz mutluydum. Çünkü Titanic'i seyredecektim. Hem de ekran başında değil, o devasa perdede, sinemada. Filmin gösterileceği ilk gün, geç mi gitmişim yoksa insanlar çok mu önceden salonu doldurmuşlardı bilmiyorum ama tek kişilik yer dahi yoktu Kültür Merkezi'nin sinema

salonundan içeri girdiğimde. Başım önde ertesi günü nasıl bekleyeceğimi düşünerek evin yolunu tutmuştum. Filmden çıkan arkadaşlarımın perdede gördüklerini ballandıra ballandıra anlatmaları, sonraki günü bekleme sancımı daha da artırmıştı.

Bir sonraki günün ilk seansı 13'teydi. Saat 11 gibi Kültür Merkezi önüne gelmişim bile. Bu kez geri dönmeyecek hatta salona giren ilk kişi ben olacaktım. Nihayet kapılar açıldığında, içime bir önceki günden nasıl bir 'yine izleyememe' tedirginliği yer ettiyse gidip en ön sıraya oturmıştım. Ve o 3 saatlik filmi başımı enseme yaslayarak izlemek durumunda kalmıştım. Olsundu, ben Titanic'i sinemada seyretmişim. Daha ne isterdim? Sonraki birkaç hafta filmden sahnelerle uyudum, onlarla birlikte uyandım, koca geminin ikiye bölünüşünü uzun süre aklımdan çıkaramadım. Bir de ergenliğinin sınırında yeni yetme bir çocuk olarak Rose'un, Jack onun resmini yaparken ki bedenini, tavrını, bakışlarını...

Yıllar geçti, sene 2000 oldu, ben 14 yaşıma geldim. Cine5 futbol yayın hakkını kaybetmiş, yerini Digitürk almıştı. Babamsa, içindeki azalmayan futbol sevdasının itirmesiyle bu kez de eve Digitürk bağlatmıştı. Maçlar kaldığı yerden izlenmeye devam edecekti ancak benim aklım filmlerdeydi. Burda da Cine5'te olduğu gibi filmler olacak mıydı? Dergiler kapımızı çalacak mıydı her ayın başında?

Dergi kısmını bir kenara bırakırsak çok daha iyisi olmuştu. Platformun içinde tek bir sinema kanalı değil birden fazla, hem de türlerine göre ayrılmış sinema kanalları vardı. Aksiyonu ayrı, romantigi ayrı, gerilimi ayrı, yeşilçamı ayrıydı. Cennete düşmüştüm bi nevi.

Ruh halime göre film seçebilme aşamasına geçmişim.

Digitürk'ün üyelerine sağladığı bir avantaj vardı. Digitürk, vizyondan düşen yeni filmleri, henüz açık ekrana gelmeden satın alıyor ve belli bir ücret karşılığında üyelerine izleme imkanı sunuyordu. Yıl 2000'di ve bu kez de Gladyatör fırtınası sinemaları kasıp kavuruyordu. Ridley Scott bir efsane yaratmış, Russell Crowe oyunculukta destan yazmıştı. Öyle deniyordu. Ama Gladyatör Silifke'de gösterime girmemişti. Perdede izleme şansım olamamıştı. Üyesi olduğumuz platform şimdi Gladyatör'ü sinemalardan düşer düşmez önümüze sunmuştu. Reklamları dönüyordu sürekli, iştahım nasıl kabarıyordu Maximus'u her gördüğümde. Ama film ekstra ücretliydi ve bunu babama söylemem gerekiyordu. Aylık ücretin üzerine bir de Gladyatör ücreti. Babamın da neşeli olduğu bir tatil akşamı, bu isteğimi dile getirdim. Babam kabul ederdi etmesine de umarım film dedikleri kadar güzel çıkardı. Babam tamam dediğinde ben, babamın filmi beğenmesi için dualar ediyordum.

Sonra ne mi oldu? Film bitip ekran karardığında, babam anneme 'albümleri getiriver' diye seslendi. Ve o albümlerin içinden, eğitim için gittiği Almanya'dan, arkadaşlarıyla yola çıkıp yaptıkları Roma yolculuğu fotoğraflarını ve özellikle Kolezyum önünde çektiği fotoğrafları gösterdi. Şok oldum. Bu fotoğrafları daha önce hiç görmemişim. Babamın Roma'ya gittiğini bile bilmiyordum. Kararmış ekrana şimdi, elimde Kolezyum fotoğraflarıyla bakıyordum. Futbol aşkı sayesinde beni sinemaya bulaştıran babam şimdi de geçmişteki yaşantısıyla içimdeki sinema tutkusuna çözülmez düğümler atıyordu. Ne futbol sadece futboldu, ne de bazı babalar sadece babaydı. Kimisi böyle farkına bile varmadan dokunuveriyordu işte çocuğuna, onun çocukluğuna...

Yıl şimdi 2026 ve ben 40 yaşımdayım. Hayatta bulamadığım birçok duyguyu sinemada bularak yaşamaya devam ediyorum. Ya da hayatı bulamadığımda çoğu zaman, seyrettiğim bir filmi tekrar izlerken buluyorum kendimi. Eminim, yaşayabilirsem 80'ime geldiğimde de böyle olacak

YAR-E BAKIM

Tam iyileşme
yerindeyim yaranın
Hani düştü düşecek
kabuk
Rüzgâr ağustosun
üstünü örtüyor

Gel n olur kabuğum
Yine yaram ol

Önünde sürüklendiğin
rüzgâr
yaşlı bir uçurumdu
bir zaman

Gel kabuğum kapaksız
Koma beni

Zincirler yemi
kuşlardan gemimin

HÜZÜNLÜ BİR HATIRADIR ÖMRÜM

Çukurova'dır tenimdeki rengin adı
Dilimde sarı sığınan ezgisi kaldı
Toprağında yediveren bir güldüm
İçim aktı sana kanım kaynadı
Hüzünlü bir hatıra oldu ömrüm.

bu. Ve kimse kalmazsa bile yanımda sinema hep başucumda
olacak.

Yazımı, kişisel beğeni listemin ilk üç sırasını uzun
zamandır işgal eden filmlerle bitirmek istiyorum. Muhakkak
ortak beğenide bulduğumuz sinemasever dostlar olacaktır.
Bu filmleri henüz izlememiş olan okurları ise ekranın karşısına
oturdukları an, fazlasıyla anlamlı birkaç saat bekliyor olacak.
Hep sanatla, şiirle, sinemayla kalın...

- 1) Başkalarının Hayatı (Das Leben der Anderen) Yön:
Florian Henckel von Donnersmarck
- 2) İçimdeki Yangın (Incendies) Yön: Denis Villeneuve
- 3) Prestij (The Prestige) Yön: Christopher Nolan

MEKTUP

Sayın Anya Konyanskaya,

Sevdiklerimiz için daima iyi şeyler düşünmeliyiz. Özellikle
böyle günlerde. Bilesiniz ki ben de sizin için iyi şeyler
umuyorum şimdi. Şairin, “Uyusana göz bebeğim, uyusana
düşüncem / Daha yitirmedik içimizdeki güzel şeyleri...” diye
bahsettiği şeyin gücüne inanarak. Ayrıca hiçbir zaman
yitirmemeliyiz içimizdeki güzel şeyleri.

Her şey böyle başlamadı mı? İnsanoğlunun yeryüzündeki
macerası... var ettikleri. Evrensel düzen de böyle işlemiyor
mu? Zihninizde tasarladıklarımızı zamanla gerçekliğe
taşıyor muyuz?

Hepimiz her şeyden sorumluyuz aslında. Hayatın sırrı bu
işte!

Sorumluluğumuz ne kadar büyük! Etkimiz, gözle
görülme de, ne kadar güçlü! Her şeyi değiştiren tek bir
düşünce çünkü. Varlık bulmadan önce her şey, sadece bir
düşünceden ibaret.

Ve sizi oraya layık görenlerin sizi sevenler tarafından
gönderilen kanatlı kuvvelerce görünmez bir bombardımana
tutulduklarından habersiz olmaları ne kötü!

O hücrede sizden fazlası var. O hücreye hapsedmeye
çalıştıkları şey, bir düşünce... ve düşünceler yok edilemez!

Wachowski Kardeşler, George Orwelller kovalasın sizi
oraya layık görenleri! Nikola Tesla çarpsın hepsini!

Güç kudret sevdalılarının, eksik elektronlarını tamamlamak
için sağa sola saldıran serbest radikaller misali, önlerine gelen
her şeyi sindirmeye çalışarak kendi sonlarını hazırladıklarını
idrak edememeleri... ne kötü!

Kişilik sahibi, insancıl, dürüst bireyleri kışkırdıkları için
şişinip duranlara bakıyorum da, kavramların içini boşaltıp
cehaletleri ile övündükçe, bir gün kibirden çatlayacaklar gibi.

Tarih boyunca her yerde, hep aynı şey... dışardakiler içerde
aslında, içerdakiler hür; çünkü onlar, her şeyi düşünmekte
özgür!

İçinde yaşadığımız evrenin, bu entegre yönetim sisteminin,
bir parçasıyız her birimiz. Aynı zamanda minyatür birer
kopyası. İşte bu yüzden birbirimizden kıymetliyiz. Kıymet
bilmeyenler ise, kendi sonlarını kendileri hazırlıyor hep.
Çünkü düzenekteki aksayan ya da eskiyen her parça, yenisi ile
değiştirilecektir sonuçta. Doğa kanunu, bu kadar basit!

Olması gereken hemen her şeyin tam tersinin olması ve
bunun makul karşılanması... nereye kadar? İnsanların
kendilerini tahakküm altında yaşamaya mahkûm etmeleri;
kendilerinden hiçbir farkı olmayan insanların aklını kendi akıl
ve tecrübelerinden üstün görmeleri... nereye kadar?

Bu insanlık ayıbının topluca yaşadığımız erginlenme
töreninin bir parçası olduğunu düşünüyorum. Kaçarı yok ama,
birlikte büyüyeceğiz!

Hacmimiz kadar hücrelerde, kör topal, tam tek mil
yanınızdayız!

Bir an önce sağlığınıza, sıcak yuvanıza ve kaleminize
kavuşmanızı diliyorum.

Sevgilerimle,

Kendini Filozof Sanan Asalak

BURSA FLANÖRÜ 13

Ramis DARA

KIRMIZI KANTARON - KERME ÇİÇEĞİ

Canlanır cümle nöron, rüzgârda oynar horon
Pembe rengin incesi, ey kırmızı kantaron

...

“Çocukken yüzüne bakmadığım için gönlünü almaya çalışıyorum belki de şimdi: Masamda bir su bardağı içinde ıslayıp bir süre yanımda konuk kalmalarını sağlıyorum minik pembe çiçekçiklerin. Haziran sıcaklığında İsmail Hakkı Sokaktan satın alırken Orhanelili anne ‘Yerlerini bildiğim için bir tek ben toplayabiliyorum bunları’ demişti.”

Bu günlüğü 23 Haziran 2007’de yazmıştım. Söz konusu edilen kır çiçeği, kırmızı kantaron (*Centaureum erythraea*), doğduğum köydeki adıyla Kerme çiçeği. Bitkibilimcilerimize göre Gelindüğmesi cinsinin bir türü.

Renklerinin, kırdan sararmaya yüz tutan otlar arasındaki göze batan canlılığı olmasa, mini minnacık açmış olmalarından dolayı belki de fazla dikkat çekmeyecek bir çiçekçik. Ama çekmiş işte.

İyi de doğduğum yerde niye “Kerme çiçeği” adını vermiş buna köyün ataları? “Kerime” insan ismi, çiçekle ilişkisi ne? Köyümüzde de bu adı taşıyan akraba ve komşu hanımlar vardı. Ve gençliğimizin romancısı, Kerime Nadir vardı bir de tabii!..

Konuyu sürdürüyorum: Köyümüzdeki bazı arazi parçaları bu çiçeklerle kaplı olurdu. Pembe suluboyayla boyanmış bir tablo gibi.

Bursa’da da UÜ Hastanesinin Uludağ’a bakan cephesinde ikili yolun ortasındaki çimenli kuşakta az Kerme çiçeği fotoğrafı çekmemiştim! Galiba İnkaya’yla Çongara’nın karşısındaki ormanın açıklıklarında da. Şimdi köydeki o pembe suluboya renkli arazilere ne oldu, burada hastanenin karşısındaki yeşil kuşakta hâlâ bu çiçekler açıyor mu?

Türkiye ve dünya halk ekimliğinin gözde bitkilerinden bu çiçekle ilgili yapılan araştırmalar insanlara umut dağıtıyor.

Ancak belki de en güzel ve yan etkisiz şifa da, masamızda, dibine taze su koyduğumuz büyükçe bir bardakta bu çiçekten bir demet bulundurmak olmalı...

Horozlar er ötmesin, kimseyi ürkütmesin
Kerme çiçekleriyle muhabbet hiç bitmesin...

*

MANOLYA

Yayımlanan ilk Bursa kitabım *Saklı Zamanlar*’a, bir ara, “İşte Manolyalar Şehri” adını vermeyi düşünmüş ve bunu da başka bir Bursa kitabım olan *Bursa’nın Ufak Tefek Taşları*’nda yazmıştım (s. 139).

Adında Manolya geçen bir kitabım olmadı (1) ama bu güzel çiçekli ağaçla ilgili birkaç değini-deneme yazdım.

Anayurdu ABD olsa, Türkiye topraklarında kendiliğinden yetişmese ve Manolya (*Magnolia*) adı da Fransız botanikçi Pierre Magnol’un soyadından gelse de, çeşitli şehirlerimizde olduğu gibi Bursa’da da insan eliyle yetiştirilen değerli manolyalar var.

Bu değeri artıran etmenlerden biri de Zeki Müren’in “Koklamaya kıyamam benim güzel manolyam” nakaratlı kürdilihicazkâr şarkısıdır.

Zeki Müren bu şarkıyı 23 yaşındayken, 1954’te yazıp bestelemiş ve 1955’te başrolünü oynadığı “Son Beste” filminde çok güzel okumuştur. Denebilirse, sıcaklığına.

Ben de şimdi bu yazıyı yazarken, ara verip, bir saat 35 dakikalığına bu siyah beyaz filmin dünyasına gidip döndüm.

Kadıköy belediyesi, Mühürdar’daki bir manolya ağacını Zeki Müren’e ilham veren manolya ağacı diye açıklamakla bence Bursa’ya biraz haksızlık etmiştir. İlkokulu ve ortaokulu Hisariçi’ndeki ana baba evinde okuyan, İstanbul’daki lise ve yükseköğrenim yıllarında da sık sık buraya gelen sanatçının doğup büyüdüğü şehrin devasa manolyalarından etkilenmemesi düşünülebilir mi? Özellikle Hisariçi ve Çekirge caddesindeki manolyalarla, ortaokulu okuduğu –bugünkü Süleyman Çelebi Lisesinin bulunduğu– yere uzak olmayan Maksem Caddesindeki manolyadan?

Bu arada, genel olarak manolyadan söz edilirken, mayıs sonundan ağustosa kadar, koygun hoş kokulu, beyaz bir tas gibi iri çiçekler açan ve yapraklarını dökmeyen türün (*Magnolia grandiflora*) kast edildiğini notlayalım ve mikrofonu Zeki Müren’e bırakalım:

Uzun yıllar bekledim hakikat oldu rüyam
Koklamaya kıyamam benim güzel manolyam
Nazlı çiçeğimsin sen sevdana dayanmam
Koklamaya kıyamam benim güzel manolyam

(1) Telif kitabım yok ama 2003 yılında bir grup arkadaşla düzenlediğimiz 8. Bursa Edebiyat Günleri kitabının adı *Manolya Durağında Roman* idi.

*

KİRAZ AĞACI

Evime uzanan yolun üzerinde bir kiraz ağacı vardı, kestiler –2. Orta Sokak. Sekiz on yıldır ara ara boşluğunu hissediyorum onun. En çok, kış çıkışında çiçeklerini, bahar gelişinde kirazlarını arıyorum. İkisi arası o kadar kısaydı ki, bugün bakıyorsun çiçek, yarın bakıyorsun yeşil meyve ve hemen arkasından kızarıp olgunlaşmış. Bunlar unutulur mu?..

Ve bir keresinde bu ağaç üzerinden S. ile inatlaşmışık. Ağaç çiçekliydi o sırada; o şu kadar zaman sonra meyvesi yenir demişti, ben kasvetli havaya bakarak daha uzun bir zaman vermiştim. O haklı çıkmıştı. O kadar ağaç, çalı, ot gözlemime rağmen benim tahminim tutmamıştı.

Bir iki yıldır o yitik ağaçla ilgili bir başka inatlaşma var aramızda. Ben diyorum ki kirazdı, o diyor ki vişne. Ben iddiamdan bu sefer çok eminim. Ama zaman geri dönemeyeceğine göre hiçbir biçimde kesin sonucu da alamayacağız.

Doğduğumda bizim köyde kiraz ağacı pek yoktu. Ama bir seferinde Uluyol dediğimiz mevkide el orağıyla arpa biçiyorduk ve tarlanın karşısındaki yoldan eşiğiyle komşu Tepeköy’den gelen bir kiraz satıcısı geçiyordu. Ondan kiraz alıp yıkayıp ailece yemiştik: Annem, babam, ablam ve ben. O güzel gün, geçmişte asılı duruyor, görüyorum...

Buraya dönersem, Bursa kirazlarıyla ilgili başka anılarım da var. Bunlardan biri muhteşimdi. Heykel’de *Bursa Defteri*’ni çıkardığımız sıralarda Mümin Ceyhan, bir pazar günü dergi çevresini Hamamlıkızık’taki kiraz ve diğer meyvelerle dolu çiftliğine davet etmişti. Burada yedik, içtik, eğlendik. Ömrümde yemediğim kadar farklı tür kiraz ağaçlarından farklı kirazlar yemiştik.

Kiraz, sevgili kiraz, gönlümün gülü kiraz
Sevgilime mektubum, sevdanın dili kiraz...

*

YENİDÜNYA

Karakışın çiçeği vadeder geleceği
Baharda damaklarda yenedünya gerçeği...

Pazardan aldığım leziz meyvelerle bunların şehirde gördüğüm ağaçları arasında bağ kurmakta zorlanırım. Daha doğrusu böyle bir bağ kurmam. Şehirdeki ağaçların yemek ötesinde bir yararı, değeri vardır, en hafifinden onlar süsümüzdür bizim, lüksümüzdür; varlıklarımızın itirazsız, sitemsiz, uysal tanıklarındırlar.

Örneğin, Kavaklı Cadde ile Ortapazar Caddesinin kesişim noktasındaki Lala Şahin Paşa Çocuk Kütüphanesinin avlusunda bulunan yenedünya ağaççığı, ekim kasım aylarında, bazen dallardaki kar birikintileri arasında, salkımlar hâlinde, 1-2 cm çapında hoş kokulu krem ya da beyaz, balverici çiçekler açar; çiçekler ön bahara doğru meyvelere dönüşürken solar, ama varlıklarını meyvede de devam ettirirler.

Mart sonlarında olgunlaşmaya başlayan ve hazirana kadar süren, 3-6 cm boyundaki yumurtamsı, sarı-turuncu meyveleri de ben dekoratif güzellikler ve değişimler olarak izlerim.

Ayrıca bizim her gün önünden geçtiğimiz ağacın önünden yüzlerce de araç geçmekte ve ağaçtaki çiçeğin-meyvenin üzerine, bırakalım tozu toprağı, bir dünya da zararlı gaz boca etmektedir.

Kıvamlı, sulu, tatlı-mayhoş bir yenedünya meyvesine kim bayılmaz, benim için o, meyveler orkestrasının ikinci kemanlarının en olmazsa olmazlarından; ama şehrin muhtelif yerlerinde gördüğüm yenedünya ağaçlarından bir tanesine bile dokunmam, onlar gözlerimizin bayramlığıdır. Ayrıca şehir kuşlarının ya da kırsalda yeterli besin bulamayıp şehre gelen kuşların kısmetidir.

Yenedünya, Çin’de, Japonya’da bin yıldır meyve ağacı olarak yetiştirilir. 1700’lü yıllarda Avrupa’ya, 1800’lü yıllarda Lübnan ve Cezayir üzerinden ülkemize gelmiştir. Avrupa’ya yayılışı Malta adası üzerinden olduğu için yer yer Malta eriği olarak da anılmıştır.

Meyveler taze olarak yendiği gibi, turta, jöle yapılarak da yenir, meyve salatalarına girer, meyve suyu, şurup, sirke olarak tüketilir, çeşitli şarap ve likörlerin yapımında yer alır.

Bir gece yarısı taze yaprak sarmış, üzerine birkaç dilim koymak için evde limon bulamamış, yerine yenedünyalar koymuş ve harika bir sonuç almışım.

O ne lezzettir sorma, ne lezzetli ısırma
Her daim hatırımda yenedünyalı sarma...

*

KIZILGERDAN

Hakkıdır kalbim hazla ve sevinçle delirse
Penceremin önüne kızılgerdan gelirse...

İlk gençlik yıllarımda Derebağ tarlamızın güney sınırını oluşturan derede bolca gördüğüm göğsü kıpkızıl parlayan küçük bir kuşun, uzun bir aradan sonra altmışlı yetmişli yaşlarımda Bursa’da Hisariçi’nde hayatıma dokunacağını nereden bilebilirdim!

Özellikle kış aylarında arada bir ve kısa süreliğine küçük evimin minyatür bahçesine uçar gelir birisi. Tedirgin tedirgin dolaşır ve gider.

Bir defasında da onu Uludağ eteklerindeki bir patikada görmüştüm:

“Patikada birden bir kızılgerdan. Önümde bir sürüngen hareket etti zannettim önce ve ürkötüm... Çelimsizdi. Çekinmesizdi. Belli ki kış onun için çetin geçmişti. Boyuna tıknıma derdindeydi.” (21 Nisan 2023)

Kızılgerdan (*Erithacus rubecula*) kuşunun Türkçede sık kullanılan ikinci adı Narbülbulü. Diğer adlarından bazıları da: Bibericik, cennetika, çipi, göğsü kınalı, göğsü kızıl, kınalı, kırmızı göğüs, kinalika, mustafacık, hasancık...

Anadolu’da onu kendimizden biri saysak da, o dünya şiirinde hatırlı şairlerin dizelerine de konuk olmuş.

İngiliz şair William Blake onu uzun Masumiyet Kehanetleri şiirinin en başında ağırlamış:

“Görmek bir kum tanesinde bir dünya,
Ve bir cennet bir kır çiçeğinde,
Tutmak sonsuzluğu avucunda,
Ve ebediyeti bir saatin içinde.
Kapatılmış bir kızılgerdan kafese
Boğar tüm cenneti öfkeye...”

Amerikalı şair Emily Dickinson da şiirlerinde dönüp dönüp onu anmış: 210 numaralı şiirden:

“Hayatta değilsem
Kızılgerdanlar geldiği zaman,
Anıma bir ekmek kırıntısı,
Verin Kırmızı Kravathya”...

Ve Avrupa halklarının klasik masallarından “Ormandaki Bebekler”de, kızılgerdanın, anne babasız kalan iki küçük bebeği kuru yapraklarla örterek koruduğu anlatılır.

Göğsündeki o kızılığın sebebi de bir efsaneye göre İsa’nın kanıdır, bir başkasına göre Araf’ta ateşle yanması...

Tuğturuncu bakarmış, hırçınmış, şivekârmış
Kızılgerdan, kuş değil, kanatlanmış bir narmış...

*

AK KUYRUKSALLAYAN

Alacahırka’daki aile hekimliğine ilaç yazdırmaya gittiğimde oradan geçen Cilimboz deresinde görürüm ak kuyruksallayanları (*Motacilla alba*). Derenin içine iner ve az az akan suyun kenarlarında gezinerek böceklerle beslenmeye çalışırlar. Bunu diyorum ama; kitabı bilgiden yararlanarak. Yoksa bu sevimli, hatta güzel kuşların birtakım küçük canlıları yediklerini göremek midem kalkıyor değil. Bana kalsa dere içlerinden hoşlandıkları için oralarda geziniyorlar, uçup uçup yeniden gelip konuyorlar, kuyruklarını sallaya sallaya, derdim.

Fakat Bursa’daki ak kuyruksallayan muhabbetimin parladığı nokta burası değil; Kent meydanındaki iki ağaçtı! Çeşmenin yanındaki, biri kışın yaprağını dökmüş uzun bir ağaç, diğeri çam.

Akşam çökerken onlarca kuyruksallayan bu ağaçlara gecelemeye gelir, önce daha yüksek olan yapraksız konar, oradan çama geçerlerdi. Ötüp ötüp susar ve uykuya dalarlardı.

Bu gözlem keyfim, on gün kadar sürdü. Sonra bir gittiler, pir gittiler. İki akşam üst üste soğuk ve çok güçlü rüzgârlar esti, galiba daha korunaklı yerler buldular kendilerine ve buraya bir daha dönmediler. Bense üzöldüm durdum. Ta ki Gölyazı’da istemediğim kadar ak kuyruksallayan olduğunu fark edinceye kadar!

3 Nisan 2023’te Gölyazı’dan hareketle günlüğüme şunu yazmışım:

"Bu aylarda kuşçuyum ya, dağ ve ev kırlangıçları, sakalar, serçe, kumru, kapkonoz (pelikan), leylek ve ötekiler, derken sarı karınlı güzel kuşlar... Sarı kuyruksallayan! Ak’ı çoktu da, bunları ilk kez gördüm belki de hayatımda! Ne kadar alımlılar!"

Sarı kuyruksallayan (*Motacilla flava*), ‘aklar’ gibi yerli değil; yaz göçmeni. Baharları geliyorlar buralara, o sebeple enderler.

Ak kuyruksallayanları, ilk gençliğimde köyden de hatırlıyorum: Otlayan sığırlarımızın ağızları çevresinde kuyruklarını sallaya sallaya, hoplayıp zıplarlardı. Hayvanların

ürkütmesiyle otlardan kalkan minik sineklerle kendilerine ziyafet çekiyormuş zavallılar.

Geçti yazlar ve kışlar, nasıl gidiyor işler
Ey sığırlarla gezen, kuyruk sallayan kuşlar...

*

ÜÇGÜLLER

Yerler yeşil bir halı, yatıp yuvarlanmalı
Kovanlardan taşıyor, çayır üçgülü balı...

...

Ağır bir kışı geride bıraktıktan sonra kent içinde ortaya çıkan yeşil alanlar, çimlikler, günlerce denizde sürüklenmiş bahtsızların karayı görmeleri, ona ayak basmaları gibi rahatlatıcı, neşelendirici gelir insana.

Ancak bakan, sıkılan varlıklarız biz. Bir süre sonra çeşni ya da doğrudan değişim istemeye başlarız. Uçsuz bucaksız ve hepsi aynı boyda tutulan çim yeşilinden gına gelir gibi oluruz.

Bu aşamada yonca adıyla anılan bitki cinslerinden *Trifolium* ("üç yapraklı" demektir) türleri koşar gelir imdada.

Bunların başta gelen cesur askerlerinden biri, nisan-ekim aylarında uzun saplar üzerinde 1,5-2 cm çapında küremsi başçıklar halinde beyaz çiçekler açan ak üçgüldür (*Trifolium repens*).

5-10 bin ak üçgülden biri dört yapraklıdır ve dünyanın hemen her yerinde bunun şans getirdiğine inanılır.

Ayca ak üçgül çiçeklerin dilinde "beni düşün" anlamına gelir.

Çimlik alanlarda yetişen ve dört yapraklı yoncanın arandığı bitkilerden bir diğeri de, mayıs-eylül aylarında, kısa bir sapın ucunda ya da sapsız, 2-3 cm'lik yuvarlak başçıklar halinde kırmızı, kızıl, balverici çiçekler açan, çayır üçgüldür (*Trifolium pratense*).

Türkiye'de anıların en çok ziyaret ettiği bitkilerden biridir bu.

Çayır üçgülmüz üç küçük kelebek türüne de konukçuluk yapar: Çokgözlü mavi (*Polyommatus icarus*), Mazarin mavis (Cyaniris semiargus) ve Kısa kuyruklu mavi (*Cupido argiades*): Görülmeye değer, çok güzel varlıklar üçü de; mavi kanatlı erkekleri, kahverengi kanatlı dişileriyle...

İçinde yaşadığım şehrin yeni oluşturulan çim alanlarında sık görülen bitkilerden biri de mayıs-ağustos aylarında küçük pembe çiçekler açan, -dünyada İran yoncası olarak bilinen- Anadolu üçgüldür (*Trifolium resupinatum*).

Bu üçgül kümeleri yeşil çim alanının üzerinde, oturma odasının köşelerine yerleştirilmiş süslü minderler gibi durur; şöyle biraz dikkatle bakarsanız.

Bir dil bulan söylesin, şairlere bir esin
Anadolu üçgülü, canlılara hoş besin...

*

DAĞGÜLÜ

Anlam bazen derinde, günün orta yerinde
İri dağgüllerinin sarı çiçeklerinde...

Dağgülü, her yıl bahar ilerlerken Uludağ eteklerinde açtığı çiçekleri görmeye gittiğim özel bitkilerimden biri. Ve bu adı ona bu yazı boyunca kullanmak üzere ben taktım. Yoksa bitkibilimcilerimiz Koyunkıran (*Hypericum calycinum*) demişler. Bitkiye bu sevimsiz adın verilme sebebi, koyun ve keçi gibi hayvanların *Hypericum* cinsinden bitkileri yememesi, yerlerse tüylerinin dökülmesi, rahatsızlanması olmalıdır.

Evet, koyunkıran adı biraz itici ama güneşotu, yabangülü gibi başka adları da var; büyük çiçekli binbirdelikotu,

geyikotu, kamanıçaoğlu, kanotu, kuzukıran, saat çiçeği, sicimotu, yaraotu... gibi adların yanı sıra.

Genelde kısa, 20-60 santimetre boylarında bir çalı. Yaprakları sonbaharda biraz morarır, ama dökülmez.

Mayıs-ağustos aylarında, çokluk tek, bazen ikisi üçü bir arada, 3-8 cm çapında, gösterişli, 5 parçalı parlak sarı, gül çağrışımı çiçekler açar. Çiçeklerin ortasındaki, bazen uçlarında kırmızı noktacıklar bulunan sayısız erkek organ (stamen) ona püsküllü, hoş bir görünüm kazandırır.

Gen merkezi ülkemizin kuzey kesimleriyle (Marmara, Orta ve Doğu Karadeniz) Bulgaristan olan bitki günümüzde süs bitkisi olarak dünyanın epey bir yerinde yetiştirilmektedir. İngiltere'yle Avustralya'da Sharon gülü, Harun'un sakalı, Kudüs yıldızı gibi ilginç adlarla anılır. ABD'de de kıymetli bir süs bitkisidir.

Geçen yıl Bursa şehir merkezinde eski stadyumun yanında açılan Millet bahçesinde de görmüş, sevinmekle üzülmek arasında kalmıştım. Dağların, ormanların özgür güzeli kafese kapatılmış gibi gelmişti bana biraz.

Halk hekimliğinde yaygınlıkla kullanılan kantaron - sarı kantaron bitkisiyle aynı cinsten olan bu bizim dağgülü de kas spazmlarını çözücü, astım iyileştirici, depresyon giderici olarak bilinir. Bunun için, çiçekler açmaya başlarken toplanıp gölgede kurutulan toprak üstü kısımlarla demlenen çay içilir.

Ancak bütün rahatsızlıklar için başvurulması gereken ilk ve tek yolun modern tıp ve eczacılık olduğu unutulmamalıdır.

Yamaçlarda baron bu, sarı güllü horon bu
Siz ne dersiniz deyin, en güzel kantaron bu...

*

YAKMUK

Yaza koşan bahar günlerinin birinde Uludağ eteklerindeki ormanlarda güçlükle ilerliyordum. Birden gözüme neredeyse siyaha dönük mor çiçekler çarptı. İri birer kelebek gibiydiler. Ben onlara bakıyordum ama onların yönleri hep yana eğik, hatta aşağıya dönüktü. Göz bebeklerini görmem, bakışabilmemiz için dallarından tutup kendime çevirmem gerekiyordu.

Çok şaşırdım. Bahçe kaçını bir çiçek desem, bu ormanın yakınlarında bir bahçe olamazdı. Gerçi bir zamanlar buralarda keşişler yaşarmış ve dağın adı da Keşiş Dağıydı, ama keşişler ya da eskiler buralarda böyle bir çiçek yetiştirmiş olabilirler miydi?

Araştırmalarım sonucunda bunların çevrede bolca bulunan akasma (*Clematis*) cinsinin bir türü (*Clematis viticella*) olduğunu öğrendim. 2-4 metre uzunlukta tırmanıcı odunsu sarmaşıklar. Ankara, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Denizli, İstanbul, Karabük, Kocaeli, Kütahya, Samsun, Uşak illerimizde 0-900 metrelerdeki çalılıklarda, çitlerde, orman, nehir ve göl kenarlarında yetişiyor. Haziran temmuz aylarında 2-4 cm çapında, dört parçalı, çansı, koyu mor, eğik çiçekler açıyor.

Sonradan bunlardan Gölyazı'nın girişe göre sol sahilindeki çalılıklar arasında da bulunduğunu gördüm. Özgünlükte, sihirde biraz dağılma oldu diye üzüldür gibi oldum...

Bu ilginç çiçekli bitkinin adı "Yakmuk". Akasmaların cildi tahriş edici özelliği halkta "yakmak"la ilgili bu ada yol açmış gibi.

Mor akasma, mor çiçekli orman asması, İtalyan orman asması gibi adları da var.

Güzel bir çiçek ya, uzmanlar durur mu; süs bitkisi olarak değerlendirmek üzere beyaz, kırmızı, mavi çiçekler açan çeşitli kültür varyetelerini türetmişler.

Sandım gökten bir konuk, öylece durur yakmuk
Uyukluyor sanırsın, gözleri yumuk yumuk...

*

YILDIZ ÜÇGÜLÜ

Benim için bir yastık, bir şilte, yumuşacık
Yıldız üçgülleriyle uyusaydım azıcık...

“Yıldız üçgülleri bana öyle tanıdık gelir ki... Tutup konuşmaya başlayıverecekmişiz duygusu yaşarım bazen. Ya da o benim ota yaprağa tüye dönüşmüş minyatür halimdir. Değilse eskiden çok sevdiğim, sonra nasılsa ayrı düştüğümüz ve unuttuğum bir yakınım. Bana dostlukla bakan yumuşacık gülümseyen bir yüz. Cümleler arasında bir noktalamaya işareti kullanırsam sanki sihrin bozulacağı garip bir ilişki.

Dolayısıyla Yıldız üçgülü buraya biraz özel kontenjandan girdi. Yoksa o diğer üçgüllerin epey gölgesinde kalmıştır. Dünyada kimse onun peşine düşmez. Yemdir ama daha bilinen ve bereketli olanları vardır. İlahtır ama daha şifalıları vardır. Tarım alanlarında zararlı ottur ama daha sert ve inatçıları vardır. Çiçektir ama kimse onu parkında bahçesinde saksısında tenekte kutuda yetiştirmez.

Bunları ben de yapmadım. Ekmedim. Sulamadım. Çapalamadım. Budamadım. Çiçeklerini mıncıklamadım. Tohumlarını toplamadım. Şimdi kefarete için bu sözleri yan yana getirdim.”

Yıldız üçgülüyle (*Trifolium stellatum*) ilgili bu satırları *Kırların Sırları* kitabımdan alıyorum.

Yıldız yonca, yonca, dirifil adlarıyla da anılan bu bitki, 5-25 cm boylarında, beyazımsı yumuşak, ipeksi tüylü bir yıllık bir ottur.

4 varyetesiyle Bursa, Antalya, Aydın, Çanakkale, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Manisa, Mardin, Muğla, Samsun, Şanlıurfa, Kilis illerimizde 0-900 metrelerde yol kenarları, çalılıklar, kurak çayır ve tarlalarda görülür.

Nisan-temmuz aylarında açan 15-25 mm’lik çiçekleri meyveye dönüşürken çanak yapraklar beş parçalı kırmızımsı bir hal alır. Yıldız adı buradan gelir. Yıldız biçimli çanak yapraklar çiçek kuruduktan sonra da bitki üzerinde kalır.

Bazen güler kaderim, uçar gider kederim
Çiçeğimi sorsalar yıldız üçgülü derim...

*

AKYANAKLI BAŞTANKARA

Destur ey erenler, destur, sen de rüzgârım, es dur
Dağ baştankarasının, üstümde hakkı çoktur...

Şehir içinde ve dışındaki ağaçlarda en çok karşılaştığım ve en süslü: sarılı mavili siyahlı beyazlı iki baştankara kuşu, büyük ve mavi baştankaralar dururken; ben daha az gösterişli, siyahlı beyazlı, külrengi kahverengi, Akyanaklı baştankarayı (*Poecile lugubris*) anlatmak istiyorum. Çünkü bu, çocukluk yazılarının muhabbetlerine karışmış bir türdür.

Dağ baştankarası, mahzun baştankara, hüznü baştankara gibi adları da vardır.

Köyümüzdeki adı da “cimcim”di bunun. Hatta babacığım “kör cimcim” derdi ona.

Akyanaklı baştankara, büyük baştankaraya yakın, ya da ondan sonraki ikinci büyük baştankaradır. Ötüş şekillerinden biri de diğer türlerden farklı olarak serçe ötüşünü andırır.

Yazları tütün çardağımızın, en sık, kanatlı ziyaretçisi oydu, ev sahibi konumundaki tavuk ve horozları saymazsak. Taşla, yumrukla kırıp ya da bıçakla kesip, irili ufaklı, en çok tüketilen yaz meyvesi karpuz ve ikinci sıradaki kavun çekirdeklerine hastaydı. Lezzetini beğenip gelecek yıl tohum olarak

kullanmak istediğimiz çekirdeklerin üzerini kalburla örtmezsek bunları kaşla göz arasında tek tek çekip tükettirdi. Bütün çekirdekleri tohum olarak ayırmadığımıza göre onun hissesine de bolca çekirdek düşerdi zaten.

Çekirdeği kaptığı gibi çardağın önündeki palamut ağacına konar, ince bir çekiç sesi çıkararak, tık tık, çekirdeğin sert kabuğunu gagasıyla kırar, içteki tohumu yutar, yeni bir çekirdek için hemen yeniden gelirdi.

Zavalılık tohumun yanı sıra böcek ve kurtçuklarla da beslenir, ama taze çekirdekleri hazır görünce, o gün sanırım başka besin peşinde koşmak istemezdi.

Kalburdan söz ettim ya, birkaç kez, çekirdekleri yemeye geldiğinde ona kalburla tuzak kurdum, başaramadım. Yaşasın çocukluğun kıt akıllılığı!

Tütündeydik şafakta, serinde ve sıcakta
“Cimcim” dediğimiz kuş, hanedendi çardakta...

*

UZUNKUYRUKLU BAŞTANKARA

Evliya’ya benzerler, hem gezer hem bezerler
Kıylükaldır sanmayın, ömre övgü düzerler

Çocukluğumu 70 küsurluk delikanlılığa, bu tuhaf güzel yaşları çocukluğuma bağlayan kuşlardan biri de uzunkuyruklu baştankaradır (*Aegithalos caudatus*). Dış güzellik açısından büyük baştankara ve mavi baştankaradan sonra gelir belki ama, en ilginç de sanki, kuyrukları hesaptan düşünce bu en küçük kalanlarıdır. Bunları hiç yalnız görmedim, hep 8-10’u bir arada gezerlerdi. Kuş gözlemcileri 6-17 diyor. Kalabalık, çok yer tutmuyor mu, dersiniz; demeyin, tutmuyor. Hem çok küçükler, vücutlarının yarısı zaten kuyruk; hem de birkaç ağacın dallarında sürekli yer değiştirip bir yerlere doğru yol aldıkları için sabit ve somut bir alan kaplamıyorlar.

Zaten üç kısa ve farklı ezgiden oluşan ötüşlerine aşina değilseniz onları zor görürsünüz.

Çünkü önce onların birbirleriyle iletişimini sağladıkları sesleri gelir kulağa, sonra seslerin geldiği yerlere uzun uzun bakınca ağaçların dalları arasındaki varlıkları, sıçrayışlarını, uçuşlarını görür gibi olursunuz. Göremediğiniz de olur. Kolay kolay bir ağaçta, bir dalda eğleşmezler çünkü. Az az ve sürekli yol yol aldıklarından sizin bulunduğunuz yerden uzaklaşmış olurlar.

Bir de kitabı ve hayati bilgi: Bu kuşlar tüy, liken, yosun, örümcek ipeği ve kozasından ördükleri yuvasının içine iki binden fazla ince yumuşak malzeme koyar, yuvanın bütününde de altı binden fazla parça kullanırlar.

Bursa’da onları UÜ Görükle Kampüsünde, ünlü dağın şehre bakan eteklerinde, tepedeki Mudanya hastanesinin çevresinde ve hatta bir gün Tahtakale meydanındaki ağaçlarda gördüm.

Bir istisna: Şehrin orta yeri Tahtakale’de gördüklerim grup değil, sadece iki candan oluşuyordu. Aylarını unuttum, bilmem aşk mevsiminde erkekle dişi vuslat derdindelerdi, bilmem iki şaşkın yeni yetme yollarını şaşırmıştı?..

Hayat dediğin nedir, dolu kaplar - boş kaplar
Sessizliği dinlerim, içimi sıra kaplar...

*

BÜYÜK BAŞTANKARA

Kalp aşk vurdukça, ruhları doyurdukça
Bahar müjdecisi kuş, var ol dünya durdukça

Bahara uzanan günlerde Bursa kent merkezindeki ağaçların en kayda değer müjdecilerinden biri büyük baştankaradır

EKSİKLİĞİMİN DİĞER ADI

nehirler kıvrılıp akarken içime
sensizliğimin adıdır suskunluğum
toprak kapatamazmış umudu

hayat sunulanı geri alırken
çiçekler kendini doğurur kimse bilmeden
tohumunu bekler toprak döngüdür bu

eksilerek beklerim seni
eksikliğimin diğer adın sen
alevler sessiz çoğalır çılgılığın adıdır bu

hangi yöne dönsem kalbime vurur rüzgâr
beklerim seni
ölüme gem vuran ismindir bilesin

(*Parus major*). Onun gür müjdesini Hisariçi’nde sayıları yıldan yıla azalan ağaçlardan dinlediğim gibi Ulucami’nin güney ve batısındaki ağaçlardan dinlediğim de olmuştur. Baştankara türleri arasında 40’a yakın ötüş repertuvarıyla en sevilen ve ilgi çeken tür budur. Görünüş güzelliği açısından mavi baştankara (*Cyanistes caeruleus*) bundan bir adım önde gibi dursa da.

Kara başlı, beyaz yanaklı, yeşil sırtlı, gri-mavi kanatlı ve kuyruklu, sarı karınlı bir kuştur büyük baştankara, ancak bu sarılığı boydan boya siyah bir şerit böler.

Kuşun adındaki “büyük” sıfatı bilmeyenleri yanıltabilir, baştankaraların en büyüğüdür ama, hazret serçelerden bile küçüktür. Yumruktan daha küçük, ağırlığı 11-22 gram.

Karabaş, arıcı kuşu, kravatlı kuş, demirci kuşu gibi yerel adları olan kuşun ağaçtaki delikten larvaları çıkarmak için gagasıyla kozalak iğnesi kullandığı kaydedilmiştir.

Yumurtaları için ısı ihtiyacı artarsa, kuşlar dünyasında bir istisna olarak bacaklarına fazladan kan pompalayıp onları sıcak tuttuğu da saptanmıştır.

Kuşumuz insanlara kolay alışır, onlara güven duyar ve elden uzatılan yiyecekleri kabul ettiği olur. İnsan yapımı yuvalara uyum sağlar.

Çok sayıda orman zararlısını yok eder. İngiltere’de yapılan bir araştırmada elma bahçesindeki tırtıl hasarını yarı yarıya azalttığı saptanır.

2011’de Ermenistan’da, 2016’da Estonya’da yılın kuşu seçilir.

Buraya kadar biraz lay lay lom’la geldik galiba, ama doğanın içinde bir de acımasız bir besin zinciri gerçeği var. Büyük baştankarayı yırtıcı kuşlar yiyebiliyor, büyük baştankara da bazı durumlarda kendinden küçük kuşların kafatasını parçalayıp beyinleriyle beslenebiliyor...

Hem tatlı var hem acı, acı için otacı
Biraz sükûnet lazım, içiyorum ilacı...

*

MAVİ BAŞTANKARA

Şirinsin, şipşirinsin, sanatın, şiirinsin
Mavi baştankaracım, tiril tiril, çin çinsin...

İnce dal uçlarında ya da meyvelerin üzerinde bir akrobat gibi baş aşağı sarkarak doyunmaya çalışan küçük bir kuş görürseniz bu mavi baştankaradır (*Cyanistes caeruleus*). Ayrıca bunlar mavi sarı rengiyle kolayca tanınırlar. Mavi olan tepesi, sarı olan göğsüyle karnından oluşan alt kısmıdır. Bir de bu küçücük kuş, sürmeli gözlüdür, iyi mi! Gözden geçen siyah sürme koyu lacivert boyun halkasıyla birleşir. Yanak ve alın beyaz, kanat ve kuyruk üstü mavi, sırt grimsi yeşildir. (Bazılarında göğüsteki sarılığın üzerinde dikey bir siyah çizgi de bulunur.)

Bilimsel adını oluşturan, ilki eski Yunanca, ikincisi Latince sözcüklerin ikisi de maviyle ilişkilidir. Koyu mavi ve gök mavisi. Maviler mavisi der gibi.

Mavi baştankaranın iki yerel adı kayıtlara geçmiştir bu arada. Denizli’de Çinçin karabaş; Eskişehir çevresinde de eski halk takvimine göre kışın sonuna, 90. gününe (şubat ortalarına) atıfla, Doksan kuşu.

Kış kasveti henüz tam kalkmamışken şubat mart aylarında ağaçlardan yükselen o ilk heyecanlı, ince sesler büyük ihtimal mavi baştankaradan geliyordur.

Üreme mevsiminde de bunlar, yavrularını beslemek için günde yüzlerce tırtıl ve zararlı böcek toplayarak ağaçların sağlığını korurlar.

İngiltere’de sabahları kapılarının önüne bırakılan süt şişelerinin alüminyum folyo kapaklarını gagalarıyla delerek kaymağını çalmalarıyla ünlenmişlerdir.

Bir diğer süslü ve bahar müjdecisi ‘cinstesi’ büyük baştankara gibi, insan yapımı yuvalara uyum sağlar, insan yardımı kabul eder.

Wilhelm Busch bir şiirinde mavi baştankaranın yiyecek arayışını şöyle anlatır:

*Neşeli bir şekilde ıslık çalıyor
ve takla atarak, baş aşağı bir şekilde
çalılıkların tepesine tırmanıyor.*

En sert tahılları bile önemsiyor; kabukları kırılana kadar çekikle vuruyor.

Ve manimsi ikiliğimiz:

Sen baharın düşsün, âlemin cümbüşsün
Çekip gitme bahçemden, koma kalbim üşsün...

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara
Yazışma ve posta kargo adresi : PK 68 16361 Ulucami – BURSA
E- Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın. ISSN 1305 – 7685

İsteyen herkes Akatalpa sitesinden kâğıt çıkışı alabilir.

Ocak 2000’de Bursa’da Ramis Dara, Melih Elal, Serdar Ünver, Ali Özçelebi ve arkadaşları tarafından kurulan şiir ve eleştiri ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.org), şair ve yazarlarının bağışladıkları telifler ve bazı şiir dostlarının katkılarıyla yayımlanmaktadır.